

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної науково-практичної конференції

«ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ XXI СТОЛІТТЯ»

Київ · 22–23 грудня 2011 р.

У восьми томах

Том 4

Регіональні аспекти розвитку
та проблеми формування
збалансованого економічного простору

Дніпропетровськ
Видавець Біла К.О.
2011

УДК 336
ББК 65.01
П 78

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ ХХІ СТОЛІТТЯ
Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції

СКЛАД ВИДАННЯ

Том 1. Виклики глобалізації та зміни парадигми економічного розвитку.	Том 5. Інвестиційно-інноваційні пріоритети нової постіндустріальної економіки.
Том 2. Нові орієнтири національних стратегій економічного розвитку.	Том 6. Економіка праці та пріоритет соціальної політики у новій економіці ХХІ століття.
Том 3. Економіка підприємства та зміни пріоритетів підприємництва у ХХІ столітті.	Том 7. Методологія статистичної обробки економічної інформації та шляхи зниження фінансових ризиків
Том 4. Регіональні аспекти розвитку та проблеми формування збалансованого економічного простору.	Том 8. Актуальні питання економічного простору сучасності.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова оргкомітету:

Корецький М.Х. – доктор наук з державного управління, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Академії муніципального управління.

Члени оргкомітету:

- Бакуменко С.Д. – д.держ.упр., професор, Заслужений діяч науки і техніки України, проректор з наукової роботи Академії муніципального управління;
- Дацій О.І. – д.е.н., професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Академії муніципального управління;
- Бутко М.П. – д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту організацій та державного управління Чернігівського державного технологічного університету.

П 78 Проблеми формування нової економіки ХХІ століття : *матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 22–23 груд. 2011 р.* : у 8 т. – Дніпропетровськ : Біла К.О., 2011.

ISBN 978-617-645-015-3

Т. 4 : Регіональні аспекти розвитку та проблеми формування збалансованого економічного простору. – 2011. – 108 с.

ISBN 978-617-645-019-1

У збірнику надруковано матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми формування нової економіки ХХІ століття».

Для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗів та наукових закладів.

УДК 336
ББК 65.01

ISBN 978-617-645-015-3
ISBN 978-617-645-019-1 (Т. 4)

© Авторський колектив, 2011

СЕКЦІЯ ІV. РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ
ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
ЗБАЛАНСОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

Атамас О.П.

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Україна

**УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНФРАСТРУКТУРИ
НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ**

Особливості сучасного розвитку України припускають глибоке дослідження ринкових механізмів управління, спрямованих на забезпечення економічного зростання регіональної економіки. Ці процеси багато в чому залежать від належного стану інфраструктури. Проте, забезпечення більшості галузей інфраструктури носить переважно територіальний характер, оскільки підприємства та заклади інфраструктури здатні забезпечити потреби обмеженої кількості суб'єктів господарювання, що функціонують на даній території. Виняток можуть становити електроенергетика, транспорт та дороги. Тому ступінь надання самостійності місцевим органам влади відіграє значну роль у забезпеченні ефективної виробничої і соціальної інфраструктури.

Ступінь децентралізації як фактор розвитку інфраструктури розкривається в здатності та можливості місцевих і центральних органів влади оцінювати регіональні потреби, враховуючи природно-кліматичні, соціальні та економічні особливості території. Дослідження багатьох науковців підтверджують, що центральні органи влади не завжди здатні враховувати різноманітні потреби, які виникають на місцях. Місцеві органи влади можуть це зробити краще, оскільки витрати на забезпечення певного специфічного рівня виробничих і соціальних послуг для даної місцевості будуть нижчими, ніж для держави в цілому [1, с. 40].

Для підвищення вимог до результативності реалізації загальнодержавної соціально-економічної політики на регіональному рівні необхідно надавати

додаткові повноваження місцевим державним адміністраціям шляхом покладення на них відповідальності за вирішення поточних та перспективних завдань розвитку регіонів.

У Бюджетному кодексі України практично вже закріплено розмежування повноважень між державними органами і органами місцевого самоврядування та між рівнями самоврядування. В компетенції територіальної державної адміністрації залишатимуться контрольні функції і координація управління державними органами. Що ж стосується обласного самоврядування, то, згідно з Бюджетним кодексом, на цьому рівні забезпечуються соціальні послуги, послуги специфічного характеру (наприклад, утримання спеціалізованих лікарень) або послуги окремим категоріям споживачів (школи-інтернати, дома пристарілих тощо). На сучасному етапі виникає необхідність наділяти обласний рівень компетенцією комплексного розвитку території, що на практиці привело б до координації дій при реалізації інвестиційних проектів соціального характеру [2].

Звідси очевидно, що скільки б держава не намагалася допомагати територіям, надаючи інвестиційні субвенції або субвенції з метою попередження техногенних катастроф, важливим є досягти солідарної відповідальності загальнодержавного і місцевого керівництва за ефективне використання коштів, адже рішення про вибір об'єктів інвестиційних вкладень ухвалюється тим же державним органом – державною адміністрацією. У той же час, в Європі відпрацьована і діє схема «контракт – держава – регіон», яка дозволяє чітко об'єднати ресурси і відповідальність [3, с. 24].

Якщо керуватися цією схемою, то держава встановлює рамкові вимоги до проектів, на які можуть виділятися кошти при паритетному фінансуванні. Регіон же розглядає кожний проект з погляду відповідності плану економічного і соціального розвитку області, який затверджений обласною радою. Місто фінансує значну частку вартості проекту (близько 50%). Якщо міських фінансових ресурсів не вистачає, то регіон бере на себе частину витрат. Місцева державна адміністрація перевіряє проект на предмет його відповідності довго-

строковій політиці держави і після цього дає «зелене світло» його фінансуванню. В державному бюджеті закладається багаторічна лінія кредитування проекту. З набору проектів утворюється пул, який відповідає затвердженій на державному рівні програмі. Приблизно за такою ж схемою реалізуються проекти міжнародних організацій, у тому числі й в Україні.

Обласний рівень уявляється нам оптимальним з погляду реалізації інвестиційних програм такого плану. З одного боку, на цьому рівні можна сконцентрувати достатній інтелектуальний потенціал для виконання довгострокових програм, з іншого – наявність здорової конкуренції сусідів з інших областей є позитивним стимулом для ефективної роботи. Для впровадження такого підходу необхідно надати обласному бюджету ресурси, які можна було б направляти на реалізацію регіональних інвестиційних проектів.

В ході реформування територіальних владних структур фінансові органи обласного рівня переживатимуть хворобливий період перерозподілу повноважень між органами самоврядування і державою. Виділення інфраструктури регіону як об'єкта дослідження обумовлено тим, що основне виробництво потребує різних видів обслуговування. Комплекс об'єктів виробничої інфраструктури одночасно забезпечує діяльність як основного виробництва, так і потреби населення певного регіону. Оскільки розвиток інфраструктури має яскраво виражений регіональний характер, то завданням його є покращення умов життєдіяльності населення, що проживають в окремих регіонах чи населених пунктах. У той же час, розвиток інфраструктури окремих регіонів повинен завжди бути взаємопов'язаний не тільки з проблемами, які необхідно вирішувати на певній території, але й з економічними інтересами країни в цілому. Досягнення ж основних цілей соціально-економічного розвитку найбільш повно відображає саме динаміка інфраструктури регіону.

Таким чином, метою управління об'єктами виробничої і соціальної інфраструктури в регіонах повинне стати істотне підвищення ролі та відповідальності місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, територіальних громад за розвиток регіонів. Важливим є вжиття заходів по опти-

мізації територіальної організації державної влади та місцевого самоврядування з метою підвищення ефективності управління процесами розвитку регіонів. В результаті проведеного дослідження нами визначені наступні шляхи даної оптимізації:

1) удосконалення розподілу повноважень та функцій між територіальними підрозділами центральних органів виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування;

2) децентралізації і деконцентрації повноважень центральних органів виконавчої влади, які завдяки цьому повинні зосередитися на формуванні політики та стратегії розвитку у відповідних галузях, правовому та нормативно-методичному її забезпеченні;

3) частина повноважень центральних органів виконавчої влади повинна буде поетапно передаватися спеціалізованим державним установам, територіальним підрозділам центральних органів виконавчої влади, місцевим державним адміністраціям та органам місцевого самоврядування.

Все це й повинно сприяти покращенню управління розвитком як виробничої, так і соціальної інфраструктури на регіональному рівні.

Список використаних джерел:

1. Шкуратов О.І. Державне управління розвитком інфраструктури в регіонах / О.І. Шкуратов // Продуктивні сили і регіональна економіка : зб. наук. праць : [у 2 ч.]. – К. : РВПС України НАН України, 2008. – Ч. 1. – С. 37-46.
2. Пельтек Л.В. Оцінка ефективності приватно-державного партнерства при реалізації регіональної промислової політики [Електронний ресурс] / Л.В. Пельтек // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2010. – № 10. – Режим доступу до журналу: <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=200>
3. Колісниченко Ю.Б. Значення соціальної інфраструктури у становленні ринкової економіки / Ю.Б. Колісниченко // Продуктивні сили і регіональна економіка : зб. наук. праць : [у 2 ч.]. – К. : РВПС України НАН України. – 2004. – Ч. 1. – С. 20-26.

Бессонова Л.Н.

*Автономное учреждение Ханты-Мансийского автономного округа – Югры
«Центр спортивной подготовки по теннису», Российская Федерация*

КАЧЕСТВО ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ ХМАО – ЮГРЫ: ПРОБЛЕМЫ И РЕГИОНАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ

Относительно благополучная социально-экономическая ситуация в России, объясняемая, в первую очередь, масштабным экспортом природных ресурсов, не должна вводить в заблуждение, поскольку уже в обозримом будущем предвидится исчерпание этих ресурсов. Спасительный рецепт известен: перенос акцентов на развитие инновационной экономики и высокотехнологичного производства. Это особенно актуально для сырьевывозящих регионов страны, к которым относится, в частности, Ханты-Мансийский автономный округ – Югра.

Он занимает в стране первое место по добыче нефти, второе – по выработке электроэнергии (на первом – Иркутская область), по душевому производству промышленной продукции (на первом – Ямало-Ненецкий автономный округ), по инвестициям в основной капитал (на первом – город Москва), третье – по добыче газа (после Ямало-Ненецкого автономного округа и Оренбургской области) и т.д. На долю Ханты-Мансийского автономного округа приходится примерно десятая часть налоговых поступлений в общероссийский бюджет.

Это самый крупный по численности населения регион, полностью относимый к северным местностям, по числу жителей он занимает 42 место среди 89 субъектов РФ. Численность населения автономного округа превышает вдвое число жителей шести остальных северных автономных округов [1].

Поскольку экономический рост в регионе имеет ресурсную основу, т.е. достигается не развитием промышленного производства, а положительной мировой конъюнктурой: ценами на нефть и газ, он не сопровождается созданием рабочих мест, не решает проблему низкого уровня жизни населения, не способствует преодолению бедности.

Проблема заключается в том, что высокотехнологичное производство и инновационная экономика предполагают наличие развитого субъективного компонента: человеческих, социальных ресурсов, соответствующих современным требованиям. Между тем, можно предположить, что деиндустриализация страны в течение последних полутора десятилетия не могла не привести к определенной деградации этих ресурсов. Оценка социальных ресурсов приобретает не меньшую актуальность, чем оценка запасов нефти и газа. Причем понятие «социальный ресурс» несколько отличается от понятий «человеческий» или «трудовой ресурс», так как фиксирует не только демографические показатели численности населения, уровень образования или профессиональной подготовки, но и мотивационную сферу: установку на труд и получение знаний. Похоже, что именно эта сфера становится все более проблемной для современной России и рассматриваемого региона.

Необходимо учесть ряд факторов и особенностей, которые в значительной степени определяют ситуацию в рассматриваемом регионе. Основные из них:

- общенациональное значение имеющихся углеводородных ресурсов и их относительная незаменимость в настоящее время;
- доминирующее положение в экономике округа крупных вертикально-интегрированных нефтегазовых компаний, склонных к монопольному типу поведения;
- сокращение природно-ресурсного потенциала;
- сложные природно-климатические условия на всей территории;
- недостаточно развитые отношения с непосредственными соседями – субъектами Федерации, входящими в состав Тюменской области;
- неравномерность социально-экономического развития территории;
- очагово-высокая антропогенная нагрузка на окружающую природную среду;
- социальная напряженность в жизнедеятельности аборигенного населения.

Направления воздействия перечисленных особенностей на ситуацию в регионе различны: какие-то из них ослабляют текущие кризисные явления в экономике и социальной сфере, другие – затрудняют возможности преодоления кризиса и формирования условий для дальнейшего развития [2].

Необходимо учесть и то, что существенно ухудшают социальную обстановку в регионе уже накопившиеся экологические проблемы. Загрязненность значительных участков территории разливами нефти, загрязнение атмосферного воздуха, ухудшение среды проживания коренных малочисленных народов и т.п. существенно снижают безопасность жизнедеятельности населения. Продолжение стратегии развития, основанной преимущественно на освоении нефтегазовых ресурсов, может привести к дальнейшему усугублению данной ситуации.

Наиболее остро для региона стоят следующие социальные проблемы: высокие цены, в том числе на продукты питания; огромное неравенство по доходу и бедность пенсионеров; проблемы трудоустройства молодежи после завершения образования; сохранившиеся проблемы низкокачественного жилфонда (балки, ветхое и «фенольное» жилье), роста жилищно-коммунальных платежей, дефицита мест в дошкольных учреждениях и перегруженности школ из-за смещения приоритетов инвестиционной политики властей в сторону более престижно-статусных объектов; высокие темпы роста наркомании и СПИДа; нарастание межэтнической напряженности, вызванное миграционным притоком из стран Закавказья и Средней Азии [3].

Таким образом, ведущие факторы риска и неопределенности в социально-экономическом развитии ХМАО-Югры в долгосрочный период связаны с необратимым падением добычи на уникальных разрабатываемых газовых и нефтяных месторождениях, которое повлечет за собой изменение структуры занятости и географии мест приложения труда при вовлечении в экономический оборот топливно-энергетических ресурсов на всей территории округа.

В настоящее время более 70% населения округа проживает в городах и поселках, характеризующихся наилучшими в пределах округа параметрами

качества жизни населения и качества социально-экономической среды. Внешние функции данных поселений носят моноспециализированный промышленный характер (добыча, переработка, транспортировка углеводородов). Объективная ограниченность жизненного цикла социально значимых предприятий топливно-энергетического комплекса актуализирует вопросы, связанные с долгосрочными перспективами социально-экономического развития данных муниципальных образований и региона в целом. Зависимость муниципальных образований от перспективных планов компаний ТЭК и слабая диверсификация экономики создают предпосылки к проявлению кризисных ситуаций.

В изучении качества жизни населения важно учитывать специфику потребностей коренного населения, ведущего кочевой образ жизни. Расширение географии добычи углеводородного сырья на территории округа уже в среднесрочной перспективе обострит противоречие необходимости разработки природных ресурсов и сохранения традиционного для коренных этносов образа жизни и системы хозяйственной деятельности. Анализ качества жизни коренного населения необходимо проводить с позиций приоритета сохранения традиционного уклада жизни [4].

Таким образом, правильно сформированная производственная и социальная база позволяет выйти на траекторию устойчивого экономического роста и обеспечить рациональное размещение производительных сил на территории региона. Основной целью совершенствования территориальной организации производительных сил является ликвидация диспропорций в социально-экономическом развитии отдельных производств и территорий региона [5].

Наличие достаточного количества трудовых ресурсов как составляющей производительных сил ХМАО при рациональном их использовании в условиях пассивной диверсификации экономики региона будет являться одной из предпосылок территориального развития.

Такой режим функционирования региональной системы ориентирован на позитивную динамику параметров уровня и качества жизни населения, обеспечение сбалансированного и устойчивого развития социально-трудового потенциала.

Список использованных источников:

1. Официальный веб-сайт органов государственной власти Ханты-Мансийского автономного округа – Югры [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.admhmao.ru> – загл. с экрана.
2. Официальный веб-сайт территориального органа Федеральной службы государственной статистики по Ханты-Мансийскому автономному округу-Югре [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://khmstat.gks.ru> – загл. с экрана.
3. Холодилова К.А. Географическое изучение качества жизни населения / К.А. Холодилова // Вестник Тюменского государственного университета. – 2008. – № 3. – С. 260–266.
4. Гуторин Е.В. Проблемы оценки качества жизни населения в регионе / Е.В. Гуторин // Проблемы обществоведения : сб. ст. по материалам VII межвуз. конф. аспирантов и соискателей. – Красноярск, 2006. – С. 71–76.
5. Боров Х.Ю. Проблемы регионального развития и повышения качества жизни населения. Реформы в России и проблемы управления – 2008 / Х.Ю. Боров // Материалы 23-й Всероссийской научной конференции молодых ученых и студентов. Вып. 2; Государственный университет управления. – М. : ГУУ, 2008.

К.э.н. Бубнова И.Ю.

Поволжский государственный университет сервиса,

г. Тольятти, Российская Федерация

РАЗВИТИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО РЫНКА БАНКОВСКИХ ПРОДУКТОВ И УСЛУГ

Одной из проблем, обусловленных необходимостью сохранения позитивных тенденций региональных банков в условиях нестабильности экономической ситуации, является совершенствование регионального рынка банковских продуктов и услуг, для которого наряду с положительными закономерностями в настоящее время характерны негативные явления. Так, несмотря на наблюдающийся прирост вкладов физических лиц за период 2010–2011 года на 18%, просроченная задолженность по кредитам частных лиц за этот период выросла на 33%.

Кредитные организации регионов в современных условиях решают целый ряд сложных задач, связанных с активизацией рынка розничных банковских услуг. К важнейшим из них относятся: сохранение клиентской базы путем со-

вершенствования банковских продуктов и инфраструктуры; привлечение новых клиентов путем создания для них уникальных условий и предложений (Интернет–банкинг, офисы самообслуживания и др.); обеспечение безопасности (особенно операционной) кредитной организации; исключение случаев вовлечения банка в сомнительные схемы по легализации преступных доходов и т.д. Решение этих задач ныне усложняется снижением доходов населения, что создает предпосылки возможного «застоя» развития розничного бизнеса.

Финансово-кредитные организации представляют широкий спектр банковских продуктов и услуг для населения. Каждый продукт из данного спектра имеет свои определенные особенности и свойства. В работах И.Т. Балабанова, Л.П. Кроливецкой, Г.Н. Белоглазовой, Е.П. Жаровской, Н.Е. Егоровой, А.М. Смуглова, Т.В. Никитина, Г.С. Пановой не было выявлено такого понятия, как «состав банковского продукта». Множество банковских продуктов, представленных в литературе, перечисляются через запятую, хотя одни из них являются частью других.

О.И. Лаврушин и А.И. Полищук утверждают, что в банковской сфере важно различать новые банковские продукты и новые банковские услуги, которые с правовой точки зрения включены в такие понятия, как «банковская операция» и «банковская сделка». В отличие от банковского продукта, который может существовать автономно, банковская услуга представляет собой совокупность сопровождающих действий, которые могут носить незавершенный характер.

Г.Н. Белоглазова и Л.П. Кроливецкая относят банковский продукт к форме проявления банковской услуги и называют его «упакованной банковской услугой».

Е.Ф. Жуков утверждает, что банковский продукт – это банковский документ, который выпускается банком для обслуживания клиента и проведения

банковских операций, а банковская услуга – это банковская операция по обслуживанию клиента.

Существуют банковские услуги, в которых сложно выявить банковский продукт. Например, при проведении операции (услуги) по обмену валюты в качестве продукта можно выделить иностранную валюту, но валюта не является банковским продуктом, так как это денежные знаки зарубежных стран (банкноты, казначейские билеты, монеты), кредитные и платежные документы (векселя, чеки и прочие), которые используются в международных расчетах.

Отдельные авторы выделяют еще ряд банковских продуктов и услуг. Например, Е.Ф. Жуков выделяет депозиты «до востребования», коммунальные услуги.

Все остальные банковские продукты и услуги либо являются составляющими от данных восьми, либо не являются таковыми. Часто под банковскими продуктами и услугами понимают услуги, которые не производятся самим банком и которые банк продает как посредник. Если банк не является «изготовителем» данных продуктов и услуг, то в таком случае в термине «банковский продукт» прилагательное «банковский» будет лишним. Примерами подобного рода банковских товаров служат страховые продукты, телефонные карты различных операторов, лотерейные билеты.

Однако можно возразить, что, принимая от населения деньги за подобного рода услуги, банк переводит данные денежные средства на счета компаний, которые являются непосредственными производителями данных услуг. Иными словами, банк, являясь посредником в данных операциях, переводит деньги от населения производителям данных услуг, т.е. осуществляет перевод денежных средств – представляет классическую банковскую услугу. Таким образом, услуги по продаже страховых продуктов, телефонных карт различных операторов, лотерейных билетов с полным основанием можно отнести к услугам розничного банка.

Определение сущности перечисленных выше понятий и категорий делает возможным произвести классификацию банковских продуктов на группы, об-

условленные организацией денежно-кредитной деятельности каждого банка. Группы определены с учетом объективных потребностей сегментов финансового рынка, где банки осуществляют ту или иную деятельность, связанную с формированием ресурсной базы, кредитованием клиентов, отраслей экономики и т.д. Каждая группа банковских продуктов включает в себя определенный перечень услуг, который отражает их содержание и структуру на том или ином сегменте банковского рынка. Деятельность банка в создании и реализации продуктов и услуг на любом из перечисленных на рис. 1 сегментов банковского рынка во многом определяется операциями, при помощи которых продукты и услуги становятся достоянием клиентов.

Рис. 1. Структура регионального рынка банковских продуктов и услуг

По мере выполнения этих и других операций по формированию портфеля услуг банки вступают в различные денежно-кредитные отношения со своими клиентами. Поэтому важно не только понимать закономерности и принципы формирования банковских услуг, наличие взаимодействия между банками и их клиентами, но и уметь быстро адаптироваться к возникающим изменениям рынка и внешней среды в условиях усиления конкуренции.

Перспективы коммерческих банков на региональном рынке, однако, все больше будет определяться успешным внедрением и использованием технологических инноваций. Развитие инфраструктуры телекоммуникации, широкое распространение сети Интернет и возможность использования ее для предоставления электронных банковских услуг приводят к необходимости участвовать в конкурентной борьбе с другими банками за расширение клиентской базы, нуждающейся в комплексном обслуживании с применением новейших электронных технологий.

Современные системы Интернет-банкинга сочетают высокую производительность, масштабируемость дальнейшего роста использования также систем дистанционного обслуживания. Однако конкуренция в российском банковском секторе ведется не на уровне самих услуг, поскольку их набор приблизительно одинаков, а на уровне дополнительного сервиса, который банк может предоставить своим клиентам. Технологические инновации позволяют значительно модернизировать характер и пути взаимодействия клиента с банком. В этих условиях коммерческим банкам целесообразно сконцентрировать свои усилия не столько на привлечении новых клиентов, сколько на переводе старых клиентов на новые каналы дистрибуции путем расширения системы дистанционного обслуживания и развития беспроводных коммуникационных сетей.

На современном этапе развития экономики есть все необходимые пред-

посылки для дальнейшего развития регионального рынка банковских продуктов и услуг: спрос на услуги банков, в том числе новые, растет и предполагается дальнейший рост, расширяется количество услуг, которыми пользуются банки, растет число обращений за услугами. Четверть предприятий высоко оценивают банковское обслуживание и качество услуг. Вместе с тем, действуют и факторы, препятствующие развитию регионального рынка банковских продуктов и услуг: банки предпочитают кредитные организации региона, руководители, которых им лично знакомы, большинство предприятий свидетельствуют о высоком уровне кредитных ставок у всех банков, работающих в регионе, т.е. об определенной степени монополизации.

Таким образом, в условиях мирового финансового кризиса приобретает особое значение процесс адаптации коммерческих банков к быстроменяющимся макро- и мезо- условиям, что, в свою очередь, не может не отразиться на качестве банковских продуктов и услуг. Развитие и повышение качества банковских продуктов и услуг региональных коммерческих банков является залогом социально-экономического развития региона и, в конечном итоге, всей страны. Решение проблемы улучшения функционирования банков в условиях рыночной экономики является одной из важнейших стратегических задач.

Список использованных источников:

1. Жуков Е. Ф. Банки и небанковские кредитные организации и их операции: учебник для вузов / Е. Ф. Жуков. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Вузовский учебник, 2009. – 528 с.
2. Рудакова О. С. Банковские электронные услуги: учеб. пособ. / О. С. Рудакова. – М. : Инфра-М, Вузовский учебник, 2010. – 400 с.

Василиха Н.В.

Ужгородський навчальний центр КНТЕУ, Україна

ТУРИСТИЧНА АКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Надзвичайно важливою складовою сталого соціально-економічного розвитку людства є туризм. Адже саме він за обсягами виробництва та доходів посів на зламі тисячоліть перше місце у світовому рейтингу галузей людської діяльності [1, с. 397]. У контексті ринкового господарювання туристична діяльність є досить перспективною сферою підприємництва, особливо за умов наявності природно-ресурсного потенціалу та постійного освоєння їх нових видів.

Вагомий внесок у перспективи туристичної галузі, яка з кожним роком набирає все більших показників розвитку, зробили багато українських та зарубіжних вчених та спеціалістів: І.М. Долішній, В.І. Мацола, І.М. Школа, В.К. Євдокименко, О.М. Адаменко, В.А. Квартальнов, та ін.

Соціально-економічний прогрес цивілізації зумовили швидкі темпи зростання і в туристичній діяльності, підвищення рівня життя людини, що спричиняє інтерес людини до пізнання історико-культурного минулого країни. На думку багатьох дослідників туризм – це вид активного відпочинку, подорож, яка здійснюється з метою ознайомлення з історико-культурними пам'ятниками, життям і побутом окремих регіонів і природними об'єктами, а також для оздоровлення [2, с. 68].

Україна має значний потенціал у даній сфері, який, не досить розвинений. Для виявлення факторів, що стримують розвиток економіки в туристичній сфері, варто проаналізувати складові компоненти, що утворюють показник туристичної активності (представлені на рис. 1). Аналіз даних, що наведені на рис.1. вказує на те, що в Україні 66% загальної туристичної активності забезпечено приватним туризмом (38% – в'їзний туризм та 28% – внутрішній та виїзний туризм). Водночас, майже не розвинений діловий туризм і споживчі

витрати за ним становлять лише 6%. В Україні зростання туристичної активності є достатньо низьким: для порівняння, збільшення спостерігається в США – на 5,6%, у Великій Британії – на 5,1%, у Франції – на 3,7%, в Україні – на 3,6%, у Німеччині – на 3,5%, і в Японії – на 3,1%.

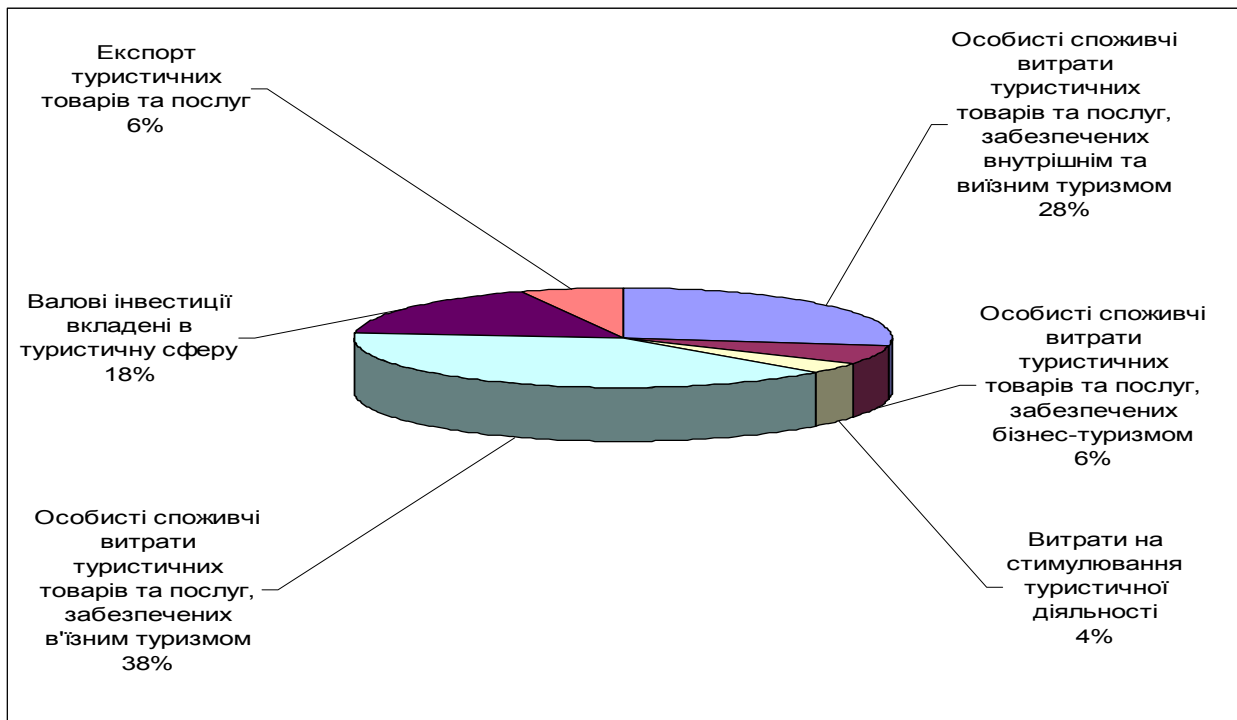

Рис. 1. Структура розподілу за витратами статей формування балансу туристичної активності України в 2010 р. (складено автором за даними ВТО [3, с. 23-40])

У кожній країні є різні передумови, що впливають на зміни туристичної активності. Так, зниження туристичної активності в Таїланді є наслідками стихійного лиха. Це стало причиною перерозподілу туристичних потоків в інші регіони. В США, Великій Британії, Франції, Німеччині та Японії повільне зростання пояснюється поступовим наближенням до певних лімітів у туристичній активності. Український туризм далекий від насичення, тому показник зростання туристичної активності у 3,6% є низьким та характеризує незначне покращання економічної ситуації.

Саме тому, з врахуванням наявності туристичних ресурсів кожного регіону, які в процесі комерційної діяльності в галузі туристичного бізнесу, відіграють великого економічного значення, і як правило, є важливою перед-

умовою ефективного функціонування сфери туристичних послуг і формування туристичного ринку в тій чи іншій місцевості краю.

Очевидно, що під час свого перебування у місцях відпочинку у певній території, міста чи села привабливішим є відпочинок у мальовничій місцевості, курортно-оздоровчих місцевостях, яка багата на культурно-історичну спадщину. Принадою для туристів може бути пам'ятки природи, біосферні заповідники, національні парки тощо. Отже, завдяки наявності відповідних природних ресурсів: мінеральних джерел, історико-культурних пам'яток чи кліматичних умов, багатовікова культура, є чинником формування туристичного потенціалу місцевості та туристичної активності відвідувань.

Одним з головних суб'єктів туристичного ринку, який встановлює в національних масштабах правила поведінки на ньому, і своєю діяльністю може як активізувати туристичний ринок, так і гальмувати його розвиток, є держава, яку в собі уособлюють органи державного управління.

Слід зазначити, що нинішній і майбутній розвиток туристичної активності потребує активнішої підтримки державного регулювання у плані фінансової підтримки, створення інформаційної бази, які дають змогу більш плідно та ефективно працювати у сфері туристичного бізнесу.

Висновки. Отже, розвиток ринку туристичних послуг означає для країни стабільність її економіки, прискорення грошового обороту, зріст життєвого рівня населення та підвищення туристичної активності.

Список використаних джерел:

1. Туризм України: економічні та організаційні механізми розвитку / [Головинець В., Горобець О., Гуцал С. І. та ін.]; під ред. О. Рожук. – Тернопіль : Терно-граф, 2008. – 976 с.
2. The 2010 Travel & Tourism Economic Research. – L. : World Travel & Tourism Council, 2011. – 40 p.
3. Здравниці Карпат. – Ужгород: Карпати, 1985. – 136 с.

Дичка М.В.

Мукачівський державний університет, Україна

КОНКРЕТИЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ ЗАКАРПАТТЯ

Ресурсна база туристичної індустрії Закарпатської області представлена в достатній мірі різноманітними туристичними ресурсами (водними, лісовими, ландшафтними, бальнеологічними, історичними, кліматотерапевтичними, флорофауністичними, архітектурними), які формують попит на туристичні послуги. Проте, незважаючи на значні передумови успішного розвитку туристична індустрія Закарпаття поступається своїми показниками туристичній індустрії європейських країн. Причиною такого становища є відсутність дієвих механізмів розвитку туристичної галузі.

В умовах ринкової економіки домогтися успіху в реалізації великих економічних проектів загальнодержавного значення можна, за умови, що буде досягнуто загального ефекту від об'єднання зусиль держави й бізнесу. Державно-приватне партнерство (далі – ДПП) – найважливіший і найбільш універсальний механізм, значення якого в Україні з кожним роком зростає.

Застосування ДПП в сфері туризму дозволить об'єднати зусилля державних структур і приватного сектора для побудови конкурентоспроможної туристичної індустрії регіону.

Вивченню різних аспектів сутності державно-приватного партнерства, процесів його формування й технології функціонування присвячені дослідження закордонних учених, серед яких виділяються роботи І.Ансоффа, Т.Барнекова, Р.Бойла, М.Б.Джеррарда, Х.С.Кука, Д.Річа.

Серед правових форм реалізації партнерських відносин для держави, як власника провідне місце належить концесіям як діючому способу термінового надання виключних прав приватній структурі як партнерові [1]. У вітчизняних умовах концесійне регулювання базується на положеннях Закону України «Про концесії» і пов'язаних з ним нормативних документів: Закон України

«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гарантування прав концесіонерів», Закон України «Про внесення змін та доповнень до деяких законів України з метою стимулювання концесійної діяльності».

Аналіз наукової літератури дозволив виділити значне розмаїття форм взаємодії держави й приватного бізнесу в межах державно-приватного партнерства у сфері туризму [2]:

1) залучення приватного бізнесу до виконання державних замовлень з постачання товарів, виконання робіт або надання послуг (у межах передбаченого рівня бюджетних видатків);

2) залучення приватного бізнесу до керування державним майном (природними ресурсами, об'єктами інженерної й туристичної інфраструктури) на основі його передачі в тимчасове користування на умовах платності;

3) створення спільних підприємств державою й приватним бізнесом (на умовах спільного розпорядження об'єктом контракту);

4) формування єдиної суспільної системи керування розвитком туристичного бізнесу;

5) інші взаємовигідні форми взаємодії приватного бізнесу та держави (наприклад, консультації окремих представників владних структур і приватного бізнесу у рамках асоціацій підприємців).

Механізм формування державно-приватного партнерства в туристичній індустрії включає такі етапи:

1) попередній період підготовки партнерства в туристичній сфері діяльності;

2) підготовка й підписання типової угоди про партнерство із представниками приватного сектора;

3) підготовка й підписання договору по конкретному проекту реалізації цілей і завдань партнерства;

4) реалізація партнерського проекту: період створення (модернізації, розвитку) об'єкта партнерства; період експлуатації об'єкта партнерства (стабільного надання послуг кінцевому користувачеві – населенню);

5) завершення проекту та організація післяпроектного періоду використання об'єкта партнерства, моніторинг контракту.

Для приватних інвесторів туристичного бізнесу Закарпаття державно-приватне партнерство надасть змогу реалізувати наступні цілі [3]:

- збільшення ефективності та конкурентоспроможності бізнесу (за рахунок доступу до нових, вигідних проектів у сфері туризму, нових сегментів ринку туристських послуг, зниження податкового тиску);

- збільшення доступності кваліфікованих трудових ресурсів (наприклад, збільшення якості знань потенційних та найманих робітників, зниження плинності кадрів);

- збільшення доступності тимчасово залучених фінансових ресурсів (наприклад, участь у програмах з пільгового кредитування бізнесу, залучення держави як гаранта при кредитуванні і т.д.);

- зниження економічних втрат бізнесу (наприклад, мінімізація фінансових, інвестиційних, кредитних, валютних ризиків, одержання гарантій держави щодо захисту інвестицій);

- мінімізація видатків по соціальних виплатах найманим працівникам.

Таким чином, держава й приватний туристичний бізнес не здатні реалізувати свої цілі ізольовано один від одного – необхідний пошук можливої форми їхньої взаємодії, що здатна виступити каталізатором ефективної співпраці. Державно-приватне партнерство є об'єднуючою силою такої взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Варнавский В.Г. Партнерство государства и частного сектора: формы, проекты, риски / В.Г. Варнавский. – М. : Наука, 2005. – 315 с.
2. Лозовой М. Возможности государственно-частного партнерства в туризме / М. Лозовой. – М. : Strategy Partners, 2009. – 217 с.
3. Варнавский В.Г. Государственно-частное партнерство: теория и практика / В.Г. Варнавский, А.В. Клименко, В.А. Королев. – Государственный университет «Высшая школа Экономики», 2010. – 284 с.

Исламова С.В.

ГОУ ВПО «Грозненский государственный нефтяной технический университет», Российская Федерация

ОСОБЕННОСТИ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ В РОССИИ

Стратегическое государственное управление регионами, их развитием для Российской Федерации является относительно новым явлением. Необходимость в нем выявилась в ходе осуществляемых в стране политических и экономических преобразований. Обострение проблемы всесторонней модернизации экономики России предопределяет все большую ответственность регионов за результаты их экономического развития, более эффективное использование социально-экономического потенциала и адаптацию к изменениям внешней среды.

В современных условиях успешное функционирование региона должно стать предметом осмысленного стратегирования, которое направлено на разработку и реализацию стратегии социально-экономического развития региона, включающей систему мероприятий по реализации долгосрочных задач социально-экономического развития экономики страны с учетом рационального вклада регионов в решение этих задач, определяемого реальными предпосылками и ограничениями их развития.

Основным документом, определяющим подход исполнительной власти в лице Минрегиона России к стратегическому планированию регионального развития, является «Концепция Стратегии социально-экономического развития регионов Российской Федерации». Второй документ – проект «Требований (технический стандарт) к стратегии социально-экономического развития субъекта РФ» – предлагает регионам некоторый унифицированный методического характера взгляд федерального центра на формат и содержание региональных стратегий как документов, представляемых для согласования в МВК при Минрегионе России [1].

В соответствии с методическими рекомендациями, содержащимися в «Требованиях», региональная стратегия строиться как некоторая документарная теоретическая модель сценарного характера с горизонтом планирования в 20 лет, обеспечивающая лишь реализацию парадигмы функционирования вопреки обозначенному инновационному пути развития российской экономики.

Результаты IX Общероссийского Форума специалистов стратегического планирования «Стратегии модернизации и модернизация стратегий» (Санкт-Петербург, 18-19 октября 2010) [2] свидетельствуют о том, что на федеральном уровне, а также по факту разработанных стратегий нет единства в понимании того, каким должно быть стратегирование в связке Российская Федерация–Федеральный Округ–субъект–муниципальное образование.

Ни министерства (минфин-минрегион-минэк), ни субъекты, ни представители научно-консультационного сообщества не предложили единой согласованной модели, схемы стратегирования, которая бы охватывала всю вертикаль от федерального до муниципального уровней. Минрегион по факту реализует «технократическую» модель, при которой стратегирование – это набор процедур разработки и согласования документов. Подход Минфина – бюджетный: распределение ресурсов бюджета и определяют приоритеты и механизмы реализации целей (о том же говорит и использование инструмента госпрограмм, которые будут покрывать 97% федерального бюджета).

На практике зачастую регионы придают публичности одну стратегию, а реализуют совершенно другую [3].

Изменить сложившуюся ситуацию в области стратегического управления региональным развитием планируется посредством принятия Федерального закона «О государственном стратегическом планировании», проект которого разработан в соответствии с планом реализации мероприятий по исполнению Программы Правительства Российской Федерации по повышению эффективности бюджетных расходов на период до 2012 года, утвержденного Распоряжением Правительства Российской Федерации от 15 апреля 2011 г. № 675-р.

Как отмечается в пояснительной записке к документу, основной идеей

проекта федерального закона «О государственном стратегическом планировании» является создание правовой основы для разработки, построения и функционирования комплексной системы государственного стратегического планирования социально-экономического развития Российской Федерации, позволяющей решать задачи повышения качества жизни населения, роста российской экономики и обеспечения безопасности страны [4].

В настоящее время приходится говорить о таких ключевых проблемах практической реализации регионального стратегирования в России, как:

- разработка региональных стратегий не стала важным элементом совершенствования региональных систем управления, но превратилась в статусный компонент российского нецивилизованного рынка со всеми его атрибутами: коррупцией, демпингом, транжированием государственных средств;

- региональное стратегирование рассматривается не как необходимая компонента совершенствования системы регионального управления, но как сильный инструмент и оружие в конкурентной борьбе с другими регионами за привлечение государственной финансовой поддержки и инвестиций;

- чаще всего имеет место изолированный характер разработки региональных стратегий и недоучет интересов и конкурентных преимуществ соседних регионов;

- многие региональные стратегии имеют исключительно производственную направленность в ущерб социальной, в них слабо проработаны вопросы ресурсного обеспечения стратегических направлений развития;

- не используется современный экономико-математический инструментарий;

- слабо используются стратегические программы развития крупных корпораций;

- недостаточно развиты институты и институциональные структуры, нацеленные на реализацию основных продуктов стратегического планирования;

- отсутствует необходимая и качественная информационная база и спе-

циальные мониторинговые системы для эффективного сопровождения системы стратегического планирования в регионах;

- слабое включение населения и институтов гражданского общества в процесс разработки, обсуждения и утверждения региональных стратегий, равно как и в процесс контроля за эффективностью реализации программных мероприятий;

- недостаточно отработаны механизмы реализации межрегиональных и региональных стратегий, а также мониторинг и оценка хода реализации и эффективности региональных стратегий и программ [5].

Ориентируясь на опыт развитых стран в выстраивании регионального вектора развития, по нашему мнению, возможно решение обозначенных проблем за счет перехода от документарной формы стратегирования к процессной, результатом которой является не документ планирования, а улучшение координации участников, развитие сетевых взаимодействий, распространение и масштабирование лучших практик, развитие потенциала.

Список использованных источников:

1. Смирнов Е.П. Проект «Конкурентоспособный регион как точка роста конкурентоспособности России» / Е.П. Смирнов // Российская муниципальная практика. – 2006. – №2.
2. Материалы информационного сайта IX Общероссийского Форума специалистов стратегического планирования «Стратегии модернизации и модернизация стратегий» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://2010.forumstrategov.ru>
3. Цибульский В.Р. Идентификация скрытых стратегий: ресурсный аспект / В.Р. Цибульский. – Режим доступа : <http://forumstrategov.ru/rus/docs6.html>
4. Сайт Министерства экономического развития Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.economy.gov.ru>
5. Селиверстов В.Е. Проект федерального закона «О государственном стратегическом планировании»: ожидания и реалии / В.Е. Селиверстов. – Режим доступа : <http://forumstrategov.ru/rus/docs6.html>

К.е.н. Киш Л.М., Порохня Ю.Л.

Вінницький національний аграрний університет, Україна

ВПЛИВ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНУ СТАБІЛЬНІСТЬ КРАЇНИ

Ефективне управління експортно-імпортними операціями неможливе без науково обґрунтованого підходу до розв'язання комплексу задач їх інформаційного забезпечення, які вирішуються в системі обліку і аналізу.

Імпортна операція — комерційна діяльність, що пов'язана з закупівлею та ввезенням в Україну іноземних товарно-матеріальних цінностей для їх наступної реалізації на внутрішньому ринку або використання у виробничо-господарській діяльності [1].

Експортна операція — комерційна діяльність, пов'язана з продажем та вивезенням за кордон товарів, робіт, послуг для передачі їх у власність іноземному контрагенту [1].

Розглянемо структуру експорту-імпорту товарів в Україні (млн дол. США) у 2010 році (табл. 1).

Таблиця 1. Структура експорту-імпорту товарів в Україні (млн. дол. США) у 2010 році
Динаміка структури експорту-імпорту товарів у 2010 році

	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень
Всього												
Експорт	3008.0	3372	3944.8	4206.7	4194.2	4328.6	4241	4249.5	4699.7	4740.7	5128.8	5291.2
Імпорт	3262.3	3712.8	4716.3	4602.9	4412.8	4718.8	5163	5423	5674.6	6177.0	6232.4	6646.3

Можна зробити висновок, що найвищий експорт і імпорт товарів був у грудні, а найнижчий у січні.

Імпорт товарів і послуг в Україну за I кв. ц.р. виріс до 19,8 млрд дол.

Експорт товарів і послуг із України за I кв. 2011 р. склав 18 млрд 567,8 млн дол., імпорт – 19 млрд 769,4 млн дол. Про це повідомляє Державна

служба статистики України. За I кв. 2010 р. експорт склав 12 млрд 979,7 млн дол., імпорт – 12 млрд 799,1 млн дол., таким чином експорт у річному порівнянні зріс на 43%, імпорт – на 54,4%.

Експорт товарів і послуг у I кв. 2011 р. у країни СНД склав 6 млрд 820,7 млн дол., імпорт – 9 млрд 408,8 млн дол.; експорт у інші країни світу склав 11 млрд 747,1 млн дол. (у т.ч. країни ЄС – 5 млрд 118,7 млн дол.), імпорт – 10 млрд 360,6 млн дол. (у т.ч. країни ЄС – 5 млрд 882,0 млн дол.).

Експорт товарів у I кв. 2011 р. склав 15 млрд 382,6 млн дол., імпорт – 18 млрд 516,4 млн дол. Експорт послуг у I кв. 2011 р. склав 3 млрд 185,2 млн дол., імпорт – 1 млрд 253,0 млн дол.

Як повідомляв раніше Держстат, в Україні негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами і послугами в I кв. 2011 р. становило 1 млрд 201,6 млн дол., проти позитивного сальдо в 180,6 млн дол. в I кв. 2010 р.

Негативне сальдо торгового балансу з країнами СНД зросло 5,9 разів – до 2 млрд 588,1 млн дол. При цьому з іншими країнами світу сальдо торгового балансу позитивне, і збільшилася з 618,8 млн дол. у I кварталі 2010 р. до 1 млрд 386,5 млн дол. у I кварталі 2011 р. (збільшився у 2,24 рази). Негативне сальдо торгового балансу з країнами ЄС зменшилася на 29% – до 763,3 млн дол.

Негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами України в I кварталі виросло в 2,2 рази – до 3,1 млрд дол. Сальдо зовнішньої торгівлі послугами України в I кварталі було позитивним, і склало 1 млрд 932,2 млн дол., збільшившись на 24,4%.

Негативне сальдо зовнішньоторговельного балансу України за 2010 р. збільшилося в 2,3 рази – до 3 млрд дол. Експорт збільшився на 27,9% – до 63 млрд 67,1 млн дол., імпорт – на 30,7%, до 66 млрд 180,2 млн дол. Негативний баланс зовнішньої торгівлі з країнами СНД збільшився на 124,2 млн дол., до 3 млрд 304,5 млн дол.; з країнами ЄС – зменшився на 59,6 млн дол., до 5 млрд 855,3 млн дол.

При цьому позитивний баланс зовнішньої торгівлі (виключаючи торгівлю

з країнами СНД) зменшився практично в 10 разів – з 1 млрд 867,7 млн дол. в 2009 р. до 191,4 млн дол. в 2010 р.

Раніше Мінекономіки прогнозувало Україні позитивне сальдо торговельного балансу до кінця 2010 р. у розмірі 300 млн дол. Передбачалося, що позитивне сальдо торговельного балансу буде досягнуто за рахунок нарощування експорту в металургії, машинобудуванні і АПК [2].

У 2011 році очікується збільшення ВВП на 5,4%. Протягом року ВВП наблизиться до свого Потенційного рівня (рис. 1). Розрив ВВП за підсумками 2011 року становитиме менш ніж 1%, що, головним чином, пояснюється збільшенням завантаженості виробничих потужностей. Очікується, що у 2012 році, за умов збереження тенденцій щодо відновлення світової економіки, ВВП України досягне докризового рівня. Відповідно до оцінок МВФ 21, ВВП більшості країн Азії та Латинської Америки, що розвиваються, вже за підсумками 2010 року перевищив його потенційний рівень, що спричинює певний «перегрів» зазначених економік. Зокрема, через наявність позитивного розриву ВВП у цих країнах на перебіг інфляційних процесів починають впливати чинники попиту. Економіки США та Євросоюзу, навпаки, поки що характеризуються негативним розривом ВВП. Як наслідок, у цих країнах детермінантами інфляційних процесів залишаються чинники пропозиції. У країнах СНД, які є чистими експортерами енергоресурсів, ВВП залишався вищим за його потенційний рівень навіть за часи кризи.

Рис. 1. Динаміка ВВП в Україні

Головними чинниками зростання ВВП у 2011 році з боку попиту є покращення кон'юнктури зовнішніх товарних ринків та активізація інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в Україні. Очікується, що ці чинники зумовляватимуть збільшення питомої ваги експорту та його внеску у зростання ВВП, а також збільшення питомої ваги та внеску ВНОК.

Внаслідок активізації світових товарних ринків у 2010 році зростання обсягів світової торгівлі відновилося. Збільшення обсягів експорту в Україну 2010 році на 4,5% (на 10,8% за даними МВФ) відповідало загальносвітовим тенденціям (зростання на 12,8% за даними МВФ).

Разом з тим, за підсумками 2010 року обсяги світового експорту вже перевищили докризовий рівень (рис. 3). Така ж тенденція спостерігалася в Євросоюзі та СНД. Вітчизняний експорт враховуючі глибину його докризового падіння та повільне відновлення у минулому році, у 2011 році має потенціал більш швидкого зростання порівняно з загальносвітовими тенденціями (рис. 3). Вітчизняні експортери можуть відновити присутність у ринкових нішах, які вони займали у докризові часи. Разом з тим, освоєння нових ніш у 2011 році не буде інтенсивним через те, що протягом кризи українські виробники майже не мали можливість освоювати нові види продукції.

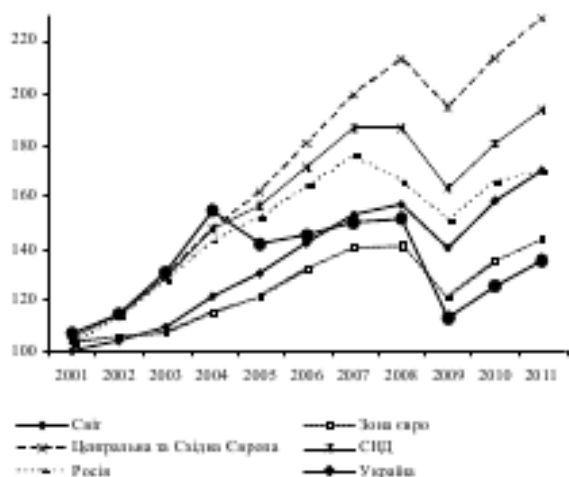
Зокрема, це відбувалося через нестачу ресурсів для фінансування інвестиційних та інноваційних проектів, а також невизначеність ринкового середовища.

Зазначені умови щодо покращання зовнішньоекономічної кон'юнктури на традиційні товари українського експорту (зокрема, метали, продовольство, добрива) при збереженні курсової стабільності сприятимуть зростанню обсягів експорту у поточному році на 9%.

Разом з тим, поки що не очікуються структурні зміни в українському експорті у напрямку освоєння нових ніш на ринках. Це пов'язано з тим, що у кризові роки підприємства не здійснювали масштабних переозброєнь вироб-

ництв та інвестицій в освоєння нових видів продукції Зростання імпорту випереджатиме зростання експорту та становитиме 112,2% (рис. 4). Такі темпи зумовлені значною еластичністю українського імпорту до доходів населення та інвестицій.

% до 2000 року

% до попереднього року

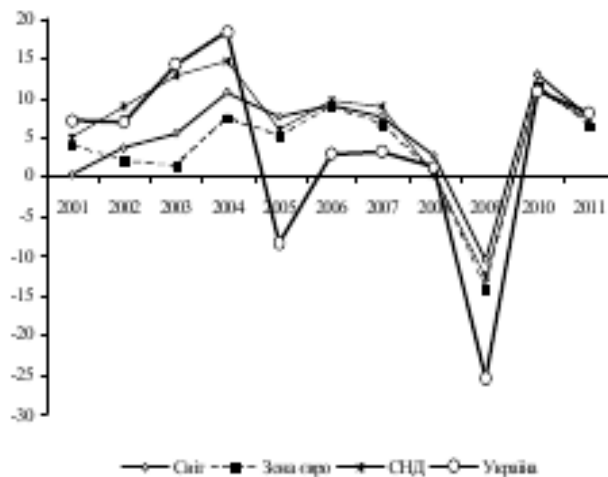
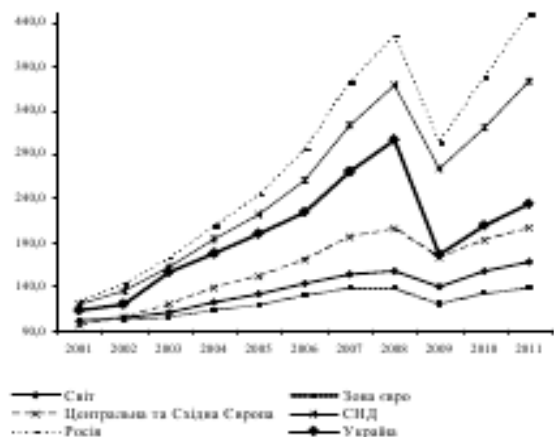

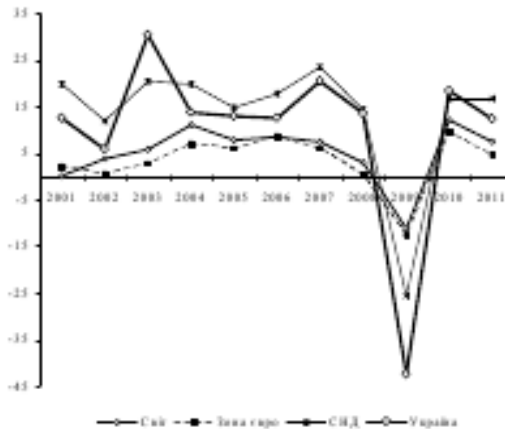
Рис. 2. Темпи приросту експорту в Україні та за окремими групами країн

Зростання імпорту випереджатиме зростання експорту та становитиме 112,2% (рис. 3). Такі темпи зумовлені значною еластичністю українського імпорту до доходів населення та інвестицій [3].

% до 2000 року

% до попереднього року

Джерело: 2001-2010 роки: МВФ; 2011 рік: МВФ, розрахунки НІСД

Рис. 3. Темпи імпорту в Україні та по окремим групам країн

Основним ризиком прогнозу є погіршення кон'юнктури на зовнішніх товарних ринках щодо основних позицій українського експорту, зокрема на метали та продукцію хімічної промисловості, при збереженні цін на нафту на існуючому високому рівні.

За зазначеним альтернативним сценарієм темпи зростання ВВП очікуються на рівні 103,1%. Внесок експорту у зростання очікується на рівні 2,3 в.п. (рис. 6). Через уповільнення зростання промисловості та, як наслідок, зменшення коштів у суб'єктів господарювання на фінансування інвестиційних програм, темп зростання ВНОК становитиме 107%, а внесок валового нагромадження у зростання ВВП буде на рівні 1,4 в.п.

Успіх проведення імпорتنих та експортних операцій та реалізація міжнародних проектів залежить не лише від достовірності економічної оцінки, а й від досвіду, інтуїції, знань спеціалістів та керівників, відповідальних за їх здійснення. Важливим при цьому є використання аналогів та попереднього досвіду, володіння інформацією про партнерів, вміння вести переговори. Самі по собі розрахунки не гарантують успіху, але є відправною точкою при прийнятті рішень.

Перехід української економіки до системи ринкових відносин передбачає її активну участь в світогосподарських зв'язках, поглиблення інтеграції економіки України в міжнародну економіку.

Для того щоб уникнути негативних обставин в боротьбі за ринки збуту, суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності потрібно постійно слідкувати за змінами, які відбуваються в механізмі зовнішньоторговельного регулювання, знати відмінності національних митних режимів, норми та правила, які вводяться міжнародними угодами. Тобто, сутність державного регулювання зовнішньоекономічних зв'язків міститься у забезпеченні гармонії інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Ірха Л.І. Бухгалтерський облік експортних та імпорتنих операцій/ Л.І. Ірха //Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 6. – С. 46-49.

2. Осауленко О.Г. Зовнішньоторговельний баланс України за I квартал 2011 року / О.Г. Осауленко // Експрес-доповідь. – 2011. – № 229. – 27 трав.
3. Осташко Т.О. Внутрішній агропродовольчий ринок України в умовах СОТ / Т.О. Осташко, Л.Ю. Волощенко, Г.В. Ленінова; відп. ред. докт. екон. наук, проф. В.О. Точилін; НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2010. – 208 с.

К.ф.-м.н. Ковалева И.Н., Саркисян Т.И.

Филиал Федерального государственного бюджетного образовательного учреждения высшего профессионального образования «Ростовский государственный экономический университет (РИНХ)» в г. Георгиевск Ставропольского края, Российская Федерация

ОСОБАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЗОНА И ФОРСАЙТ – ОСНОВА РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ КЛАСТЕРОВ

Обострение конкуренции приводит к сокращению жизненного цикла продукции, что вынуждает правительства отдельных стран и руководителей компаний поддерживать и развивать свои конкурентные преимущества в первую очередь за счет разработки и вывода на рынки инновационных товаров и услуг. Формируются специальные программы, определяющие приоритетные области развития науки и технологий. Впервые такая попытка была предпринята в 1950-е годы корпорацией RAND, позже эту идею подхватили японцы.

Так, в начале 1980-х годов в США стартовал национальный проект по разработке «критических технологий», позже к поиску приоритетов инновационного развития подключились многие страны Европы, Азии, Латинской Америки, причем и государства с переходной экономикой.

Методы, преимущественно используемые в таких проектах и получившие обобщающее название форсайт – «предвидение», зарекомендовали себя как наиболее эффективный инструмент выбора приоритетов в сфере науки и технологий, а в дальнейшем – и применительно к более широкому кругу проблем социально-экономического развития. Форсайт – это организованная как систематический процесс, попытка заглянуть в будущее науки, технологии, эконо-

мики и общества с целью оценки научных и технологических достижений и определения важнейших направлений стратегических исследований и сфер, где могут появиться технологии, способные принести наибольшие выгоды обществу.

Необходимость проведения форсайтов в каждом регионе как на микроуровне, так и в масштабах мировой экономике явна и она определена усиливающейся конкуренцией в мире и в стране, ограничением государственного финансирования, возрастающей сложностью решаемых в регионе проблем, повышением роли научной и технологической компетенции при выборе и осуществлении инвестиционных проектов в регионе, потребностью учета интересов всех групп, интересов региона – бизнеса, населения, власти при определении направлений развития и достижения согласия в этих интересах, необходимостью доведения разработок ученых региона и страны до практики [1].

Форсайт решает главную задачу регионального развития сегодняшнего дня – повышения конкурентоспособности региона. Кроме этого, региональный форсайт имеет своей целью способствовать усилению промышленной конкурентоспособности и расширять торговый потенциал региона и стимулировать положительные эффекты в сфере экономики, охраны окружающей среды и социального обеспечения на национальном и региональном уровнях, а также формулирование инновационный подход в политике и программы НИОКР.

Форсайт – понятие, во многом схожее с прогнозированием (разработка научно обоснованных суждений о возможных состояниях в будущем некоторого объекта на основе определения сложившихся тенденций его развития).

Долгосрочное прогнозирование принципиально отличается от среднесрочного по характеру решаемых задач и по методологии.

Долгосрочное прогнозирование как вид научно-аналитической деятельности обладает рядом специфических свойств, нуждающихся в подробном изучении и пока в значительной мере, не нашедших адекватного описания.

Субъективность прогноза заключается в анализе результатов действий крупных участников (или в сопровождении решений, принимаемых конкретным игроком) [2].

Соответственно, ключевым элементом долгосрочного прогноза является оценка конфигурации интересов и потенциалов важнейших компонентов, деятельность которых будет оказывать существенное влияние на дальнейшее развитие.

Тренды, относительно устойчивые в среднесрочном периоде развития (3-5 лет), не только исчерпываются, но и создают крупные проблемы, становясь производными от действий субъектов экономики. Даже для таких параметров развития, как, к примеру, структура производства и потребления базовых ресурсов, весьма устойчивых в среднесрочной перспективе, в рамках долгосрочного прогноза требуется специально определять законы их изменения.

Среднесрочный прогноз основан главным образом на учете устойчивых тенденций, которые корректируются лишь с изменениями в государственной политике (они, как правило, приводят к существенным макроэкономическим результатам вне рамок такого прогноза). Долгосрочный прогноз определяется преимущественно решениями, принятыми различными субъектами, имеющими собственные цели, интересы и ресурсы для их реализации.

Можно сделать вывод: чем дальше горизонт прогнозирования, тем меньше остается «закономерностей» и тем большую роль играют решения и действия хозяйствующих субъектов.

В долгосрочном прогнозе ключевое значение приобретает анализ технологического развития. Он призван ответить на вопросы, какую роль для той или иной отрасли будут играть технологические ограничения (обеспечивается ли требуемый для преодоления ресурсных лимитов уровень роста эффективности использования ресурсов) и создаются ли предпосылки для выхода продукции на новые и развивающиеся рынки.

К наиболее важным признакам стратегического подхода к долгосрочному прогнозированию относятся: высокая степень неопределенности развития в

длительной перспективе, наличие явных субъектов со своими интересами и ресурсами, наличие само воспроизводства ресурсов (замкнутых обратных связей) в пределах прогнозного периода, инновационность (неизбежное изменение структурных пропорций, появление новых игроков, ресурсов, иных типов мотивации и др.); важность качественного описания будущего (желаемого либо как «системы угроз») [3].

В ряде важных с точки зрения практики случаев долгосрочный прогноз становится «ретроспекцией будущего». Он отвечает на вопрос о принципиальной достижимости целевых параметров, требуемых для этого ресурсах и мерах, возможных траекториях. В силу этого логика прогноза здесь становится обратной – от целевого уровня к текущей ситуации.

Среднесрочный прогноз, как правило, не предполагает принципиальных изменений в характере воспроизводственных процессов, управлении экономикой, позиционировании на рынках (максимум возможного на 3-5-летнем горизонте, пожалуй, налоговые новации и изменения цен естественных монополий).

В более длительном периоде неизбежно появление радикальных инноваций в различных сферах экономики. Долгосрочный прогноз – это фактически предвидение влияния на экономическое развитие новых факторов и тенденций.

Особенностью долгосрочного научно-технологического прогноза является значительный уровень неопределенности и высокая «цена вопроса» при принятии ошибочных решений.

Так, даже в рамках самых «мягких» технологий формирования подобного прогноза, учитывающих позицию и видение широкого круга реальных участников технологического процесса, удастся, как правило, зафиксировать только общие перспективные направления технологического прогресса. Но «угадать» конкретные прогрессивные решения удастся редко, поэтому реализуется близкий к задуманному вариант развития.

Однако неудачный прогноз, особенно при чрезмерной концентрации на

малоперспективном направлении, чреват для компании полной утратой конкурентных позиций на соответствующем направлении. Тем более высоки риски при традиционных, административно-ориентированных, способах выбора приоритетов [4].

Другими важнейшими аспектами развития регионов и в свою очередь являющиеся решениями проблем формирования сбалансированного экономического пространства определены как кластеры и экономические зоны. Формирование кластеров, создание агломерации и ОЭЗ прежде всего окажет влияние на экономическое развитие региона, и уже как следствие – на социальное.

Современный этап развития мирового хозяйства характеризуется усилением процессов интеграции и повышением степени открытости национальных экономик. Одной из важных составляющих реализации программы дальнейшей интеграции российского бизнеса в мировую экономику, сохранения традиционных и поиска новых рынков сбыта продукции российского производства, создания условий для привлечения местных и иностранных инвестиций является создание особых экономических зон (ОЭЗ) [5].

ОЭЗ получили широкое распространение в мировой хозяйственной практике. По оценкам специалистов, в начале 90-х годов в мире функционировало более 1 тыс. таких зон, причем их число неуклонно растет.

Создавая ОЭЗ, государства ставят перед собой разные задачи, которые можно объединить в три крупных блока: экономический, социальный и научно-технический. Экономические цели сводятся к следующему – это привлечение иностранного и национально капитала благодаря специальным льготным экономическим механизмам, стабильной законодательной базе и упрощению различных организационных процедур; расширение экспорта готовых изделий, рационального импорта и создания импортозамещающего механизма производства; ликвидация монополии внешней торговли через предоставление доступа к различным формам внешнеэкономической деятельности всем организациям и предприятиям ОЭЗ; рост валютных поступлений в бюджет страны и регионов. Социальные цели: ускорение развития отсталых ре-

гионов; повышение занятости населения, создание слоя высококвалифицированной рабочей силы за счет изучения и внедрения на практике мирового опыта в сфере организации, управления, финансов; воспитание культуры менеджмента, ориентированной на мировые требования к технологии управления; удовлетворение населения в высококачественных товарах народного потребления, насыщение внутреннего рынка. Научно-технические цели – это привлечение передовых зарубежных и отечественных технологий; ускорение инновационных и внедренческих процессов; привлечение зарубежных ученых и специалистов.

В российской истории начала 1990-х годов в целях обеспечения ускоренного социально-экономического развития, создания благоприятных условий для привлечения иностранного капитала и технологий, совершенствования передовых форм хозяйствования в условиях перехода к рыночной экономике предпринимались попытки создать зоны со специальным режимом осуществления предпринимательской деятельности – свободные экономические зоны. Правовое регулирование создания и функционирования этих зон осуществлялось не законом, а подзаконными актами, что не смогло обеспечить надлежащий уровень правовой защиты инвестиций [6]. Это привело к тому, что свободные экономические зоны трансформировались в оффшоры. Компании регистрировались на территории свободной экономической зоны, пользовались предоставляемыми им привилегиями, а деятельность свою осуществляли за ее пределами. В результате цели, поставленные при создании этих зон, не были достигнуты.

В 2008 году были принят федеральный закон «Об особых экономических зонах в РФ». В соответствии с положениями Закона особая экономическая зона – это часть территории Российской Федерации, на которой действует особый режим осуществления предпринимательской деятельности, создаваемая в целях развития обрабатывающих отраслей экономики, высокотехнологичных отраслей, производства новых видов продукции и развития транспортной инфраструктуры.

Основные цели создания ОЭЗ сводятся к тому, что формирование ОЭЗ позволит обеспечить: дополнительное привлечение отечественных и иностранных инвестиций в обрабатывающую промышленность, содействие выравниванию уровня экономического развития регионов, развитие высокотехнологичных отраслей промышленности и сферы услуг, содействие переводу российской экономики на инновационный путь развития; создание новых высококвалифицированных рабочих мест.

Однако при избранном подходе к созданию и функционированию ОЭЗ совокупные затраты бюджета и транзакционные издержки могут оказаться гораздо выше, чем их возможная инвестиционная отдача. Поэтому более рациональным было бы создание сети частных промышленных свободных зон и научно-технических парков с минимальным административным контролем.

Развитие межрегиональной интеграции не только не является целью создания ОЭЗ, но и, по сути, ей противодействует. Причем решающее значение здесь имеет не столько ограничение по площади (хотя и оно представляется слишком жестким), сколько запрет на создание ОЭЗ на территории нескольких муниципалитетов. Часто для развития кластера создание именно таких запрещенных законодательством ОЭЗ может оказаться жизненно необходимым [7].

При этом каждый регион может подать заявку на создание нескольких ОЭЗ. Если каждая из них имеет большое значение для создания кластера, а положительное решение не будет приниматься в комплексе, то маловероятно получение общего позитивного результата.

Например, в таком регионе Северо-Кавказского Федерального округа Российской Федерации, как Кавказские минеральные воды целесообразно было бы и имело бы актуальность создание туристско-рекреационных ОЭЗ, ориентированных на оздоровительный отдых. В отличие от ОЭЗ промышленно-производственного и технико-внедренческого типов, туристско-рекреационная ОЭЗ может располагаться на территориях нескольких муниципаль-

ных образований. А также ОЭЗ сельского и производственного типа на территории Края в целом [8].

Кластер (в экономике) – сконцентрированная на некоторой территории группа взаимосвязанных компаний: поставщиков оборудования, комплектующих и специализированных услуг; инфраструктуры; научно-исследовательских институтов; ВУЗов и других организаций, взаимодополняющих друг друга и усиливающих конкурентные преимущества отдельных компаний и кластера в целом.

Понятие кластер может использоваться как в целях анализа, так и в целях практической деятельности.

В первом случае кластер представляет собой альтернативный отдельному предприятию или отрасли объект изучения и, в частности, прогнозирования.

Во втором случае кластер является объектом поддержки в рамках стратегий регионального развития, разработчики которых нередко предусматривают меры по формированию кластеров, рассчитывая на то, что кластеры повышают производительность, инновационность, конкурентоспособность, прибыльность и занятость в находящихся в данном регионе фирмах.

Феномен кластера, как объекта экономической агломерации взаимосвязанных предприятий на некоторой территории, известен со времен ремесленного производства. Но, только начиная с последней четверти XX века, промышленные кластеры начали проявлять себя как важный фактор экономического развития регионов. Среди экономистов во всем мире находит все большее признание точка зрения, что регионы, на территории которых складываются кластеры, становятся лидерами экономического развития. Такие регионы – лидеры определяют конкурентоспособность национальных экономик [9]. Однако существует потребность в более точной концептуализации того, что представляют собой кластеры и связанные с ними явления, чтобы проводить исследования кластеров и делать выводы для экономической политики. С этой целью в данной статье предпринимается попытка выделить

основные свойственные кластерам характеристики, а также обозначить круг нерешенных вопросов.

Список использованных источников:

1. Борисевич В.И. Прогнозирование и планирование экономики / В.И. Борисевич, Г.А.Кандаурова, Н.Н. Кандауров. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 152 с.
2. Стратегическое планирование : учебник / под ред. А.Н. Петрова – СПб. : Общество «Знание», 2007. – 200 с.
3. Лычкина Н.Н. Системы принятия решений в задачах социально-экономического развития регионов / Н.Н. Лычкина. – М. : Амалфея, 2005. – 142 с.
4. Гранберг А.Г. Основы региональной экономики: учебник / А.Г. Гранберг – М. : ИД ГУВШЭ, 2007.
5. Лайченкова Н.Н. Об особых экономических зонах на территории Российской Федерации / Н.Н. Лайченкова // Современный бухучет. – 2009. – № 4.
6. Реут А.И. Статус резидента особой экономической зоны / А.И. Реут // Современное право. – 2009. – № 5.
7. Скоч А. Особые экономические зоны как эффективный механизм региональной кластерной политики государства / А. Скоч // Общество и экономика. – 2009. – № 7–8. – С. 202–214.
8. О мерах по реализации на территории СКФО.
9. Третьяк В.П. Кластеры предприятий / В.П. Третьяк. – 2-е изд., доп. и перераб. – Иркутск, 2009. – 220 с.

Коцан Л.З.

Институт регіональних досліджень НАН України, м. Львів

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Фінанси регіону являють собою невід’ємну підсистему загальної фінансової системи держави, мають із нею спільну мету та завдання в забезпеченні ефективного розвитку регіонів і національної економіки загалом. Проблеми зниження економічної активності в державі актуалізували питання здатності економіки Львівської області протистояти зовнішнім і внутрішнім фінансовим ризикам. За таких умов домінуючими факторами досягнення ефективності розвитку Львівщини повинен стати високий рівень реалізації власного фінансового потенціалу, уміння залучати зовнішні фінансові ресурси та спрямову-

вати їх у високоприбуткові сфери економічної діяльності, оптимізація структури фінансів регіону за джерелами формування та напрямками використання.

Провідне місце в системі регулювання економіки регіону, створення сприятливого фінансового середовища для швидкого розвитку ринкових відносин, забезпечення макроекономічної рівноваги в економіці належить бюджету, який є фінансовою основою місцевих органів влади. Саме бюджети закріплюють їхню економічну самостійність, активізують господарську діяльність, дають змогу регіональним органам влади розвивати інфраструктуру та розширювати економічний потенціал.

Як свідчать дані Головного управління Державного казначейства України у Львівській області, доходи бюджету Львівщини щорічно зростають. Зокрема, за період 2000-2010 рр. вони збільшились у понад 7 разів і в 2010 році становили 7516,2 млн. грн. [1]. Близько третини доходів в структурі бюджету області формувалось за рахунок податків та зборів, при чому протягом даного періоду їх частка практично не змінювалась, частка ж неподаткових та інших надходжень навпаки зросла з 8,8% у 2000 р. до 17,2% у 2008 році, тобто більш, аніж вдвічі. Лише 2009 р. частка доходів неподаткового характеру знизилась на 3,1% у порівнянні з попереднім роком, що було зумовлено проявом негативного впливу світової економічної кризи.

Значною мірою наповнення дохідної частини бюджету регіону залежить від державної допомоги, оскільки з року в рік абсолютна величина офіційних державних трансфертів бюджету Львівської області зростає. У загальній структурі доходів бюджету Львівщини частка офіційних державних трансфертів була близькою до 50%, за винятком 2005 та 2006 років, у яких на них припадало 59,8% та 63,8% від загальних доходів зведеного бюджету області. Бюджетне забезпечення населення Львівщини зростає, адже якщо 2000 році на одного жителя області припадало 394,2 грн. загальних доходів бюджету регіону, то 2010 р. – 2944,2 грн., тобто вони зросли у 7,5 разів. Збільшення бюджетного забезпечення населення області досягнуто завдяки зростанню: податкових надходжень до бюджету регіону – в 6,4 рази, неподаткових та інших над-

ходжень – в 11,9 разів та офіційних державних трансфертів – в 7,5 раз в розрахунку на 1-го жителя [2].

Лева частка бюджетних асигнувань з бюджету області традиційно спрямовується на фінансування соціально-культурної сфери (освіту, охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток тощо). Для прикладу, бюджетом області за 1995 рік скеровано на фінансування даного напрямку близько половини усіх бюджетних видатків, щорічно їх частка в видатковій частині бюджету зростала і у 2010 року вже сягнула понад три чверті від усіх видатків.

З метою забезпечення ефективної організації управління економікою регіону органи влади повинні володіти достатніми власними фінансовими ресурсами, що вимагає підвищення рівня самостійності в управлінні податками та іншими обов'язковими платежами, що є джерелами надходжень до бюджету області.

Банківська система Львівщини розвивалась відповідно до потреб фінансового обслуговування економічних процесів в області. Її формування почалось у 1989 р. і першим юридично самостійним банком, який утворився на території Львівської області став комерційний банк «Карпати», а вже починаючи із 1991 по 1994 рр. на території області було утворено ще чотири банки юридичні особи та відкрито вісім філій інших банків. На початок 2000 року Львівщина була представлена вже 5 банками – юридичними особами та 75 філіями банківських установ, окрім цього діяло і 562 безбалансових відділення [3]. Сучасний етап розвитку банківської системи Львівщини відбувається в умовах загальної реструктуризації і модернізації економіки області та характеризується такими позитивними тенденціями як стабілізація фінансово-кредитної інфраструктури області, укрупнення та консолідація капіталу низки банків, розширення асортименту та підвищення якості банківських продуктів для фізичних і юридичних осіб, збільшення обсягів кредитування економіки області.

На початок 2011 року фінансово-кредитна інфраструктура Львівщини включає 5 банків – юридичних осіб, зокрема: ПАТ «Кредобанк» (банк з майже 100% іноземним капіталом), ПАТ «Фольксбанк» (посідає 49 місце за рівнем

активів), банк «Львів» (належить до IV групи банків), ПАТ «ОКСІ БАНК», ВАТ «Селянський банк «Дністер» (перебуває у стадії ліквідації).

Сучасна структура банківського сектору Львівської області є типовою для більшості регіонів України, коли тенденцією регіонального розміщення банківських установ є активна експансія великих комерційних банків через відкриття великої кількості філій по всій території країни. Це частково нівелює територіальну нерівномірність розміщення банківської мережі, але негативно впливає на забезпечення потреб регіональної економіки у фінансових ресурсах.

Невід'ємною складовою фінансового ринку регіону є страховий ринок. Страховий ринок Львівської області є конкурентним і характеризується великою кількістю учасників. На регіональному рівні працює близько 50-ти страхових компаній (враховуючи філії). Офіційно зареєстрованими на Львівщині є 6 страхових компаній, серед яких ВАТ АСК «Дністер», ВАТ АСК «Скарбниця», ЗАТ СК «Інпро», ВАТ СК «Універсальна», ЗАТ «Поліс-центр», ЗАТ СК «Ренесанс», а також 16 філій, зокрема філії «Оранти», «Гарантавто», «Української транспортної страхової компанії», «ІНГО Україна» та інші.

Зміни, які сьогодні відбуваються у системі пенсійного страхування в Україні, все більшої ваги набуває розвиток недержавних пенсійних фондів. Адже в умовах наявності функціонально розвиненого недержавного сектору пенсійного страхування виникає можливість додаткової участі особи у формуванні власної пенсії.

Станом на 1 січня 2011 у Львівській області зареєстровано 4 недержавні пенсійні фонди, кожен з яких має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду.

На 1 січня 2011 в області було зареєстровано 13 фінансових та товарних бірж. Фінансовий ресурс Львівської області формується в процесі взаємодії

усіх зазначених фінансових підсистем, які можуть доповнюватись участю іноземних інвесторів через різні форми їх взаємодії із суб'єктами регіональної економіки. Функції кожного учасника формування фінансів регіону підпорядковуються цілям і завданням тих економічних систем, до складу яких вони входять, а їхні дії регламентуються чинним законодавством України.

Тому очевидно, що на сьогодні фінанси регіону – це важливий інструмент поступального розвитку економічних і соціальних процесів територій в інтересах громади, суспільства і держави; фінанси регіону мають працювати на поліпшення інвестиційного клімату регіону, забезпечення конкуренції та створення потужних фінансово-кредитних інститутів; забезпечення розвитку існуючих та формування нових центрів економічного розвитку в регіоні, подолання депресивності адміністративних районів.

Список використаних джерел:

1. Звіт Державного казначейства у Львівській області «Про виконання бюджету Львівської області у 2010 році».
2. Статистичний щорічник Львівської області за 2010 рік. – Ч. 1. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2011. – 362 с.
3. Фінанси Львівщини – 2010 : стат. зб. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2011. – 86 с.

Кошкин В.К.

Национальный университет кораблестроения имени адмирала Макарова,

г. Николаев, Украина

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ГЕОИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ ДЛЯ ЭФФЕКТИВНОЙ РАБОТЫ ЖКХ

Проблемное состояние инженерных коммуникаций в ЖКХ в наше время является обычным фактом. Объясняется такое положение нехваткой финансирования, нехваткой топлива, большим сроком службы инженерных коммуникаций, нехваткой квалифицированного персонала и целым рядом других факторов.

Известно, что большое количество топлива и электроэнергии расходуется не рационально. К примеру, разрегулировка систем централизованного теплоснабжения приводит к резкому увеличению расхода топлива и электроэнергии, возникновению жалоб от жильцов, которые не получают в полной мере необходимое количество тепловой энергии и зачастую к серьезным авариям на тепловых сетях. Разрегулировка систем централизованного теплоснабжения связано с отсутствием наладочных мероприятий.

С целью облегчения эффективности функциональных систем ЖКХ предлагается использование программного обеспечения на базе ГИС Zulu для подразделений тепло и водоснабжения.

Это позволит:

- 1) упорядочить и паспортизировать все инженерные коммуникации ЖКХ. Незнание точного места расположения инженерных сетей приводит к существенным затратам связанным с проведением ремонтных и аварийных работ и повреждением существующих коммуникаций;
- 2) перейти на новую безбумажную технологию работы с инженерными коммуникациями;
- 3) отказаться от услуг наладочных организаций;
- 4) сократить расход электроэнергии на перекачку теплоносителя (как правило, увеличенная циркуляция от 10 до 100%);
- 5) сократить расход топлива, связанный с нагревом «лишней циркуляционной воды» (по сравнению с расчетным расходом);
- 6) сократить расходы реагентов связанных с химической обработкой на источнике «лишней» циркуляционной воды;
- 7) повысить уровень квалификации обслуживающего персонала;
- 8) сократить неквалифицированный обслуживающий персонал;
- 9) самостоятельно выявит «узкие» места в системе теплоснабжения города или населенного пункта, например, определить наибольшие потери тепловой энергии на участках тепловой сети. Выявить застойные и слаботочные

участки при работе на единую тепловую сеть одного или нескольких источников;

10) предоставить технологу возможность самостоятельно решать широкий круг задач связанных с наладкой и выбором оптимальных режимов работы систем теплоснабжения.

Применение ГИС технологий существенно расширило функциональные возможности использования картографического материала в деятельности предприятий эксплуатирующих системы водоснабжения. Для этих предприятий появилась реальная возможность:

1. Прогнозировать напоры в сети при пиковом водопотреблении;
2. Выполнить предварительный расчет и анализ возможных последствий плановых переключений на магистральной сети и режимов работы насосных станций;
3. Моделировать аварийные ситуации на сети и обосновывать мероприятия по минимизации последствий аварийных ситуаций;
4. Моделировать последствия крупных отборов воды, связанных с:
 - плановой промывкой сети;
 - подготовкой к отопительному сезону;
 - крупными утечками при невозможности срочной их локализации;
 - заполнением принимаемых в эксплуатацию участков сети.

Проводить плановый ежегодный анализ состояния сети и ее эффективность работы:

1. Выявлять участки с повышенным гидравлическим сопротивлением и скрытыми утечками на основе сопоставления результатов расчета с данными манометрического обследования сети.
2. Выявлять перегруженные участки сети и оборудования, лимитирующие пропускную способность.
3. Анализ влияния напоров в сети на уровень нерационального водопотребления.

4. Выявления застойных и слабых участков, способствующих ухудшению качественных и бактериологических показателей воды.
5. Анализ эффективности работы насосного оборудования на сеть.

Крищенко К.Є.

Головне фінансове управління Чернівецької ОДА, Україна

Куцяк В.О.

м. Чернівці, Україна

ПРОБЛЕМИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ В ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Кризові явища, які мали місце в Україні, супроводжувалися появою гострих соціально-економічних проблем, які ведуть до серйозних змін якості життя населення, що виявляється, перш за все, в скрутному економічному становищі населення країни. Посилюються такі негативні тенденції, як погіршення фізичного здоров'я, скорочення середньої тривалості життя, збільшення диференціації доходів різних груп населення, погіршення соціальної захищеності, соціальна деградація частини населення тощо. Низький рівень доходів населення та їх не об'єктивна диференціація призводить до кризи мотивації трудової діяльності, наслідком якої є низький рівень трудової активності, використання трудового потенціалу не в повному обсязі. У зв'язку з цим, питання використання ринкових механізмів регулювання доходів населення є актуальним питанням, яке і визначило вибір теми дослідження.

Дослідженням питання диференціації доходів населення займалися такі вчені як І. Бондар, І. Гнибіденко, А. Гальчинський, А. Колот, Е. Лібанова, В. Мандибура, В. Паламарчук, Ю. Палкін, А. Ревенко, Ю. Саєнко, О.Савенко, Г. Ярошенко та ін. Проте незважаючи на численну кількість доробків в цьому напрямку, питання диференціації доходів населення в посткризовий період, все ще є досить актуальним.

На початкових етапах постсоціалістичних трансформацій диференціація доходів була стимулом для економічного розвитку. Але в певні моменти економічного розвитку, фактор високої диференціації починає гальмувати економічне зростання. Висока частка населення з низькими доходами – це значні соціальні видатки, більші вимоги стосовно різних галузей соціальної політики, низький платоспроможний попит, загроза соціальних конфліктів.

Останніми роками тривав інтенсивний процес перерозподілу загального обсягу грошових доходів на користь високоприбуткових груп на тлі скорочення частки доходів найбільш вразливих верств населення. Процеси соціальної диференціації спостерігаються в усіх трансформаційних економіках. Однак варто визнати, що в Україні, поряд з Росією, ступінь доходної нерівності не має аналогів серед східноєвропейських країн, що здійснюють економічні реформи. Фахівці Світового банку пояснюють істотне зростання нерівності з недоліком реформ і так званим *state capture*, здатністю груп, що мають владу, впливати на політику в інтересах особистого збагачення [1], а також наявністю високого рівня корупції в країні. Проблема ускладнюється тим, що сформована в Україні економічна система не містить ніяких вбудованих механізмів перерозподілу доходів у національному масштабі.

В економічно розвинутих країнах політика у сфері регулювання доходів населення є одним з найголовніших елементів управління соціально-економічним розвитком країни. В сонові розробки такої політики лежать поточні оцінки і прогнозування рівнів, динаміки і структури доходів населення. Необхідність в управлінні соціально-економічними процесами була головною причиною створення статистики доходів населення. В подальшому статистика доходів населення стала інструментом в визначенні рівня бідності, і як наслідок побудови соціальної політики щодо боротьби з бідністю. Визначення порогу бідності, або рівня бідності орієнтований на визначення мінімуму коштів, необхідних для існування. А отже поріг бідності фактично є показником який вказує уряду країни на рівень прожиткового мінімуму [4]. Для України характерна ще одна проблема – значне розходження доходів сільського та міського

населення. Так, у першій групі населення вони помітно нижчі за доходи міських жителів. Це пояснюється різницею в оплаті праці сільської та міської груп населення, де розрив в оплаті праці на галузевому рівні становить 1,5 рази й більше. Тобто відбувається диспропорція доходів і витрат за територіальною та галузевою ознаками. Рівень життя сільського населення наближений майже до злиденного. Селяни менше витрачають свою заробітну плату на продукти харчування, однак різноманітність їх їжі невисока й незбалансована за поживністю. Паралельно у селян збільшуються інші витрати, які майже відсутні у міських жителів: на будівництво житла та утримання особистого господарства, без якого життя за даних умов було б просто неможливе [3]. Всі диспропорції, що сьогодні існують, зумовлюють необхідність активної ролі держави в регулюванні оплати праці та доходів населення, тільки держава може забезпечити справедливе й суспільно прийнятний розподіл в умовах ринкової економіки. Однак спроби впливати на диференціацію, тобто впливати на перерозподіл доходів небезпечні цілим рядом витрат. Найбільша небезпека в тому, що процеси легітимізації економіки, можуть знов набути нелегітимних рис.

Державна політика регулювання доходів населення повинна передбачати всебічне урахування дії всього комплексу механізмів, та прогнозування наслідків сукупного впливу на існуючий механізм формування доходів населення. Отже, в умовах фінансово-економічної кризи необхідно спрямувати зусилля на зупинення подальшого зниження рівня життя населення та утримання його на базовому рівні, формування у населення впевненості в майбутньому. Першочерговими є такі заходи: подолання інфляції та збереження стабільної національної грошової одиниці – гривні; встановлення мораторію на надання нових пільг для населення; збереження купівельної спроможності всіх соціальних пільг, а також рівня заробітної плати та пенсій, що вимагає корегування їх величини на рівень інфляції; підвищення рівня та удосконалення розробки державних соціальних стандартів і гарантій, наближення їх рівнів до світових мінімальних стандартів; введення прогресивної шкали оподаткування доходів населення тощо.

Список використаних джерел:

1. Волинський Г. Про соціальну диференціацію населення / Г. Волинський // Економіка України. – 2008. – № 2. – С. 79–84.
2. Холод Н. Фінансові інструменти державного регулювання доходів населення / Н.Холод // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – С. 483–488.
3. Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів: стат. зб. – К., 2009. – 84 с.
4. Тохтарова В. Дифференциация населения по доходам с учетом теневого сектора / В. Тохтарова // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 7.
5. Федірко Н. Державне регулювання диференціації доходів населення та його вплив на формування соціально-класової структури в Україні / Н. Федірко // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2004. – Вип. 6. – С. 356-364.

Левшук А.А.

Національний університет Державної податкової служби України

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ: ЗМІНИ ТА СТИМУЛИ ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Всі ми розуміємо, що Україна має складну податкову систему, яку в світі також сприймають, як одну з найбільш незручних для ведення бізнесу. Згідно рейтингу Світового банку Paying Taxes 2011, податкова система України за легкістю сплати податків займає 181 місце з 183 оцінених податкових систем [5].

Прийняття Податкового Кодексу в 2010 році не змінило систему сплати податків [1]. Діюча податкова система України є одна з найбільш заплутаних. Норми законодавства часто суперечать одна одній, не дають однозначної відповіді на те, як і яким чином їх застосовувати на практиці. На допомогу таким непорозумінням приходять численні листи та роз'яснення податкової служби і інших органів державної влади, а іноді і отримані судові рішення, які також не дають гарантію на однозначне їх трактування в майбутньому. Така ситуація не йде на користь інвестиційній привабливості України та створює перешкоди для ведення бізнесу резидентам.

2011-ий рік весь малий бізнес користувався «старою» спрощеною системою, очікуючи нову, яка перебувала на стадії розробки. І ось, 20 жовтня 2011 року Верховна Рада прийняла закон [2], яким внесла поправки в розділ

Податкового кодексу про систему спрощеного оподаткування і починаючи з 1 січня 2012 р. малий бізнес має шанси на покращення стану. Зокрема, законом передбачено збільшення допустимих доходів суб'єктів господарювання. Далі проаналізуємо спрощену систему оподаткування, яка буде запроваджена в Україні з 2012 року.

З 1 січня 2012 року спрощену систему оподаткування зможуть обрати юридичні та фізичні особи–підприємці, які цілком відповідають двом критеріям [4]:

1. Обсяг доходу платника єдиного податку за календарний рік і кількість найманих працівників:

- для фізичних осіб–підприємців кількість працівників, із якими одночасно укладено трудові договори, не може бути більше 20 осіб, а обсяг доходів платника єдиного податку за поточний календарний рік – не вище за 3 млн грн.

- для юридичних осіб середньооблікова чисельність працівників не має перевищувати 50 осіб, а обсяг доходу платника єдиного податку за поточний календарний рік не може бути більшим за 5 млн. грн.

2. Юридична або фізична особа–підприємець є резидентом України, відповідає умовам щодо складу засновників і не провадить діяльності, здійснення якої унеможливорює застосування спрощеної системи оподаткування.

До «заборонних» видів діяльності, при здійсненні яких неможливо буде перебувати на спрощеній системі оподаткування належать:

- діяльність з організації та проведення азартних ігор;
- діяльність з обміну іноземної валюти;
- виробництво, продаж, експорт чи імпорт підакцизних товарів;
- видобуток, реалізація корисних копалин;
- видобуток, виробництво, реалізація дорогоцінних металів і дорого цінного каміння;
- діяльність у сфері фінансового посередництва;
- діяльність з управління підприємствами;

- діяльність з надання послуг пошти та зв'язку;
- діяльність з продажу предметів мистецтва та антикваріату;
- діяльність з організації, проведення гастрольних заходів;
- діяльність страхового брокера;
- здійснення технічних випробувань та досліджень;
- діяльність у сфері аудиту;
- діяльність із надавання в оренду: земельних ділянок, загальна площа яких перевищує 0,2 га; житлових приміщень, загальна площа яких понад 100 м кв; нежитлових приміщень та або їх частин, загальна площа яких перевищує 300 м кв;
- діяльність банків, кредитних спілок, ломбардів, лізингових компаній, довірчих товариств, страхових компаній, установ накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційних фондів та компаній, реєстраторів цінних паперів тощо.

Порушення хоча б однієї із зазначених умов здебільшого приведе до обов'язкового переходу на загальну систему оподаткування. Як бачимо, кількість «нон грата» – видів діяльності для спрощеної системи оподаткування згідно норм Податкового кодексу у порівнянні з Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 03 липня 1998 року зі змінами та доповненнями [3], набагато збільшена.

Схему «нової» спрощеної системи оподаткування (платники податку, об'єкт оподаткування, ставка податку, строки сплати) представимо у табл. 1.

Отже, як бачимо з таблиці «нова» спрощена система оподаткування має багато нововведень: по-перше, передбачено збільшення обсягів річного доходу, що дає право перебувати на спрощеній системі, а також прив'язку ставок єдиного податку до розміру мінімальної заробітної плати. По-друге, наступного року надбавка, що застосовувалася до фіксованих ставок податку за кожного найманого працівника фізичної особи, не встановлюватиметься.

Таблиця 1. Спрощена система оподаткування з 01 січня 2012 року

	1 група	2 група	3 група	4 група
Можливість використання найманих працівників	Не можуть використовувати	Не більше 10 чоловік одночасно	Не більше 20 чоловік одночасно	Середньооблікова кількість працівників не перевищує 50 осіб
Податковий звітний період	Календарний рік. Подання декларації – 60 календарних днів, наступних за звітним періодом	Календарний квартал. Подання декларації – 40 календарних днів, наступних за звітним періодом	Календарний квартал. Подання декларації – 40 календарних днів, наступних за звітним періодом	Календарний квартал. Подання декларації – 40 календарних днів, наступних за звітним періодом
Граничний обсяг доходу за рік	150 тис. грн.	1 млн. грн.	3 млн. грн.	5 млн. грн.
Ставка податку	Від 1% до 10% розміру мінімальної заробітної плати	Від 2% до 20% розміру мінімальної заробітної плати	Для платників ПДВ – 3% від доходу. Для неплатників ПДВ – 5% від доходу	Для платників ПДВ – 3% від доходу. Для неплатників ПДВ – 5% від доходу
Порядок сплати податку	Авансові внески не пізніше 20 числа (включно) поточного місяця	Авансові внески не пізніше 20 числа (включно) поточного місяця	Протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) квартал	Протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) квартал
Право на свідоцтво платника ПДВ	Не мають права	Не мають права	Мають право у разі обрання ставки 3% та якщо відповідають критеріям п. 181.1 ПКУ	Мають право у разі обрання ставки 3% та якщо відповідають критеріям п. 181.1 ПКУ
Види діяльності	Роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або господарська діяльність з надання побутових послуг населенню	Надання послуг у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню; виробництво та/або продаж товарів; діяльність у сфері ресторанного господарства	Будь-які види, окрім заборонених для спрощеної системи	Будь-які види, окрім заборонених для спрощеної системи
Віднесення витрат до складу валових для платників податку на прибуток	Не відносяться	Послуги не відносяться. Товари відносяться.	Відносяться	Відносяться
Ведення обліку	Книга обліку доходів та витрат	Книга обліку доходів та витрат	Для неплатників ПДВ – книга обліку доходів. Для платників ПДВ – облік доходів та витрат за формою та в порядку, встановленому Міністерством фінансів	Ведення спрощеного бухгалтерського обліку за П(С)БО 25 – для неплатників ПДВ та за загальним порядком для платників ПДВ
Застосування РРО	Не застосовується	Не застосовують	Не застосовують	Не застосовують

По-третє, скасовуються обмеження віднесення на витрати платника податку на прибуток витрат на придбання товарів, робіт чи послуг у фізичних осіб—«єдинщиків». Також передбачено запровадження диференційованого підходу до класифікації малого бізнесу відповідно до річного обсягу, реєстрацію «спрошенців» як платників ПДВ, що дозволить створити рівні конкурентні умови з суб'єктами господарювання, що працюють на загальній системі оподаткування. Ще один важливий крок назустріч малому підприємству — як відомо, державна податкова служба України продовжила мораторій на фактичні перевірки малого бізнесу. Це насамперед пов'язано з необхідністю адаптації підприємців до нововведень у законодавстві щодо спрощеної системи оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>
2. Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності» від 04.11.2011 р. №4014-VI.
3. Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 03 липня 1998 року зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=727%2F98>
4. Степовий О.Г. Хто може стати єдинником / О.Г. Степовий // Все про бухгалтерський облік. – 2011. – № 113. – С. 4-5.
5. Paying Taxes: The global picture [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pwc.com>

Неустрєв Ю.Г.

Одеська національна академія харчових технологій, Україна

ФОРМУВАННЯ РИНКУ ВТОРИННИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Технологічна потреба аграрного сектору в технічних засобах, за експертною оцінкою вчених ННЦ «Інститут аграрної економіки», обчислюється сумою близько до 300 млрд. грн. Щоб забезпечити насичення аграрного сектору еконо-

міки такою кількістю технічних засобів, необхідно в найближчі 10 років закупувати технічних засобів на суму 22-28 млрд. грн. щороку [1]. В Україні до випуску технічних засобів, вузлів, агрегатів і запасних частин сьогодні залучено біля 350 підприємств. Їх наявні потужності дозволяють виробити продукції на 7,5 млрд. гривень, що може повністю задовольнити потрібні обсяги нової техніки. Проте, не дивлячись на це, технічна забезпеченість сільгоспвиробництва в порівнянні з 1990 роком скоротилася на 40-60%. В АПК до технічної потреби не вистачає близько 130 тис. Тракторів, 40 тис. зерно та 14 тис. кормозбиральних комбайнів, 87 тис. ґрунтообробних і посівних машин. При цьому, 60-90% техніки, що залишилася в експлуатації, відпрацювала по одному-два амортизаційні терміни. Особливу стурбованість викликає зменшення наявного парку тракторів та зернозбиральних комбайнів, що скоротився відповідно до 230 та 60 тис. одиниць (55-60% до потреби), з них понад 80% відпрацювали свій амортизаційний термін [2]. Аналізуючи низьку конкурентоспроможність вітчизняної техніки по якісних параметрах слід відзначити, що серед причин низької якості та надійності більшості української техніки є застарілість нормативно-технічної бази створення й виробництва сільгоспмашин. Про це свідчать проведені випробування понад 1300 найменувань сільськогосподарських машин. Було встановлено, що в кожному п'ятому випадку причиною виходу техніки з ладу є конструктивні недоробки на стадії проектування, до 35% відмов є наслідком низької якості виготовлення, а 30% – низького технічного рівня елементної бази. Більше половини машин має нароби́ток на відмову першої й другої груп складності. А це означає, що через один-два місяці безперервної роботи практично всі ці машини необхідно ремонтувати [1]. Вітчизняне машинобудування для аграрної сфери на нинішніх його потужностях неспроможне забезпечити таких обсягів виробництва техніки. Потенційна виробнича потужність тракторного й сільськогосподарського машинобудування України обмежується виробництвом техніки на суму 6,0-6,5 млрд. грн. Зі слів міністра аграрної політики та продовольства України М. Присяжнюка машинобудівні підприємства здатні виробити на протязі року 300 зернозбиральних комбайнів та біля 5 тис. тракторів, що не може забезпечити потреби аграріїв. Часткове покриття дефіциту високотехнологічної техніки та облад-

нання, яке не виробляється в Україні, забезпечується шляхом імпорту [3]. Обсяги реалізації сільськогосподарської техніки на внутрішньому ринку України представлено на рис. 1.

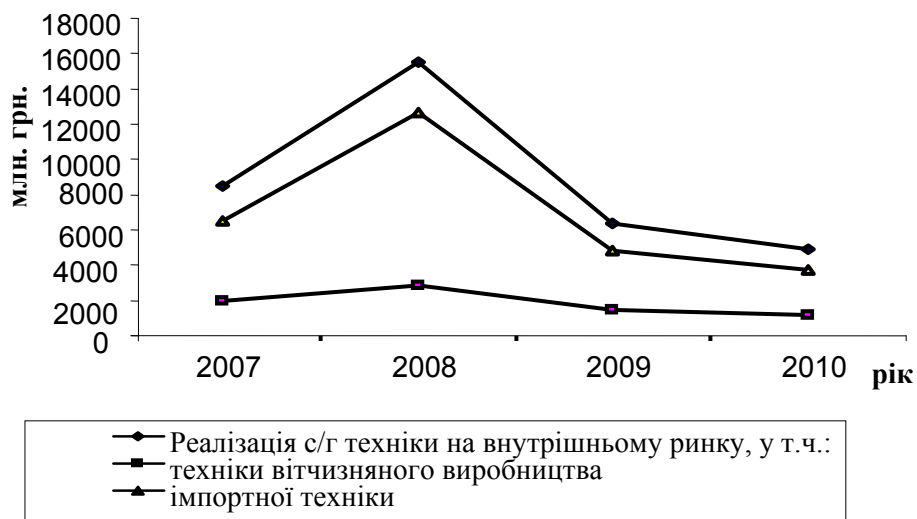

Рис. 1. Обсяги реалізації сільськогосподарської техніки на внутрішньому ринку України (джерело: опрацьовано автором на основі [4])

Згідно із порівняльними даними табл. видно, що співвідношення реалізації вітчизняного та імпортного обладнання в середньому складає 1:3, на користь імпортного обладнання. В той же час, із загального обсягу імпортової техніки біля 80% надходить техніка яка була в уживанні і придбана за кордоном на біржових торгах користованої техніки, безпосередньо у власників чи при посередництві Інтернет-ресурсу. Відновлена техніка, чи так звані вторинні технічні засоби, користуються попитом у вітчизняних аграріїв з наступних причин: вартість вторинних технічних засобів нижча від аналогічних вітчизняних зразків техніки; незважаючи на статус вторинних технічних засобів, відновлене імпортне обладнання має вищі техніко-експлуатаційні характеристики. За словами керівників сільгосп підприємств, один імпортний трактор, комбайн, сівалка виконують роботу, з якою може впоратися кілька одиниць аналогічної вітчизняної техніки. Такі агрегати й механізми сприяють підвищенню про-

дуктивності праці у 10–20 разів, не кажучи про якість виконання робіт, збереження енергоресурсів, а відтак і зниження собівартості виробленої продукції. Безумовно, зарубіжні машини значно кращі від вітчизняних за багатьма техніко-економічними показниками. Зокрема, вони уможлиблюють при обробітку ґрунту та сівбі зменшити понад 7 разів витрати палива, у 10 разів затрати праці й більше, як у 2 рази прямі експлуатаційні витрати [1]. Складається парадоксальна ситуація: вітчизняне машинобудування виробляє морально застаріле обладнання по відношенню до завезеного, яке після проведення відновлювальних робіт володіє вищою конкурентоспроможністю, як по ціновому так і по якісних параметрах. Цінові параметри конкурентоспроможності залежать від залишкового ресурсу вузлів та окремих деталей зношеної техніки, які формують залишкову вартість обладнання, вартості переміщення обладнання на територію України, маркетингових витрат щодо просування відновленої техніки на ринок та її післяпродажного сервісу. При визначенні залишкового ресурсу вузлів та окремих деталей зношеної техніки визначають параметри, які несуть інформацію про їх технічний стан: можливості агрегування з іншими машинами, багатофункціональності, технологічність, транспортабельність, якість роботи; конструктивні особливості: застосування дюймової чи метричної різей, конструктивних матеріалів, гумотехнічних виробів, підшипників, тощо.

Список використаних джерел:

1. Білоусько Я.К. Стратегічні напрями реформування і розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування / Я.К. Білоусько, В.Л. Товстопят // Економіка АПК. – 2002. – № 1. – С. 110–114.
2. Єсепчук М.І. Ринок вітчизняної техніки для АПК: проблеми і шляхи становлення [Електронний ресурс] / М.І. Єсепчук. – Режим доступу : <http://www.madein.dp.ua/view.aspx?type=ja&lang=1&jaid=582>
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.ukroliya/riev.ua>
4. Іванишин В.В. Розвиток та функціонування ринку технічних засобів для сільського господарства в Україні / В.В. Іванишин // Економіка АПК. – 2011. – № 3. – С. 78–82.

К.э.н. Пахомова А.В., к.э.н. Одинцова Т.Н., Будунов К.А.

Саратовский государственный технический

университет имени Гагарина Ю. А.

РЕГИОНАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ УСЛУГ В СФЕРЕ ТУРИЗМА

Развитие услуг в сфере туризма каждой из стран приобретает особую актуальность в современном глобализирующемся мире. Россия обладает высоким туристско-рекреационным потенциалом, представляя собой центр культурно-познавательного, круизного, делового и лечебно-оздоровительного туризма. Так, Центральный федеральный округ занимает 1-е место в стране по количеству приезжающих туристов и экскурсантов – более 9 млн. человек в год (свыше 27 процентов в общем туристском потоке страны).

Значительный потенциал развития туризма сосредоточен в Приволжском федеральном округе, включающем: Республику Калмыкия, Татарстан, Марий Эл, Удмуртию, Чувашию, а также Астраханскую, Саратовскую, Ульяновскую, Самарскую, Волгоградскую, Ивановскую, Кировскую, Костромскую и Нижегородскую области. Главной достопримечательностью в этой зоне можно считать великую русскую реку Волгу, с которой связаны многие исторические события нашей страны. В городах Поволжья много культурно-исторических памятников. Например, для российских и иностранных туристов особый интерес представляет посещение города Саратова. Туристы могут познакомиться с этнографическими особенностями, традициями, обычаями и фольклором местных народов. Богатая природа этой зоны позволяет организовывать различные формы экологического, приключенческого туризма, путешествия по специализированным программам. В этой зоне действуют такие государственные природные заповедники, как «Большая Кокшага» (Марий Эл), «Волжско-Камский» (Татарстан), «Керженский» (Нижний Новгород), «Нургуш» (Кировская обл.), а также национальные природные парки «Нижняя Кама», «Хвалынский» и др.

Саратовская область является одним из наиболее перспективных реги-

онов для развития рекреационных услуг в Приволжском Федеральном округе. Об этом свидетельствуют данные статистики о распределении платных услуг населению по видам, в частности, за 2009 год на долю туристских услуг приходилось около 1 млрд. рублей дохода, это составляет 2,1% от всех доходов региона, полученных за год (табл. 1). Сведения о деятельности коллективных средств размещения представлены в табл. 2.

Таблица 1. Распределение платных услуг населению по видам в 2009 г.

Виды платных услуг	Фактически за отчетный год, млн руб.	В расчете на 1 жителя, руб.	Индекс физического объема к 2008 г., %	Структура платных услуг, % к итогу
ВСЕГО	45949,4	17887,1	100,2	100,0
Услуги учреждений культуры	399,0	155,3	97,9	0,9
Туристские услуги	970,7	377,9	116,5	2,1
Услуги гостиниц и аналогичных средств размещения	521,9	203,2	80,6	1,1

Таблица 2. Сведения о деятельности коллективных средств размещения Саратовской области за январь-сентябрь 2011 года (за исключением субъектов малого предпринимательства)

	Число учреждений, ед.	Число мест в месяц максимального развертывания, ед.	Число ночевков, ед.
Всего организаций,	74	8962	696973
в том числе:			
гостиницы и аналогичные средства размещения	21	1744	104926
в том числе:			
гостиницы	14	966	62651
общежития для приезжих	4	207	16412
специализированные средства размещения	53	7218	592047
в том числе:			
санаторно-курортные организации	20	3698	425940
организации отдыха	33	3520	166107

Создание условий и механизмов для привлечения дополнительных финансовых ресурсов и развития на территории Саратовской области новых видов туризма позволит повысить интерес туристов к указанному туристскому направлению и заметно диверсифицировать спектр туристских услуг, предо-

ставляемых в регионе. Данные условия могут быть выполнены посредством создания туристских кластеров.

Автотуристские кластеры позволят объединить предприятия и организации, предоставляющие туристские и сопутствующие услуги, взаимно дополняющие друг друга и обеспечивающие цивилизованные условия для автотуристов. Автотуристские кластеры включают в себя придорожные гостиницы (мотели), кемпинги, парковки для легкового и пассажирского автотранспорта, кафе и рестораны, автосервисы, магазины придорожной торговли, автозаправочные комплексы и др. Элементы сети автотуристских кластеров планируется располагать на наиболее загруженных федеральных автодорогах и в местах, приближенных к центрам притяжения, природным заповедникам и другим туристско-ориентированным местам и объектам показа. Сетевое построение автотуристских кластеров создаст удобную базу для организации маршрутов автотуристов и обеспечит единый высокий стандарт услуг.

Планируемый туристско-рекреационный и автотуристский кластер представляет собой укрупненный инвестиционный проект, включающий ряд функционально, организационно и финансово взаимосвязанных проектов по отдельным объектам капитального строительства в туристской сфере.

Отбор укрупненных инвестиционных проектов должен осуществляться на конкурсной основе, исходя из экономической целесообразности, наибольшей эффективности и результативности с точки зрения обеспечения достижения цели и решения задач туристического обслуживания.

При отборе инвестиционных проектов особое внимание должно быть уделено туристским кластерам, развивающим приоритетные туристские направления Саратовской области.

В настоящее время туристский потенциал региона используется не в полной мере, что связано с наличием сдерживающих факторов, среди которых – неудовлетворительное состояние многих историко-культурных объектов и объектов туристского показа, нуждающихся в реконструкции, а также низкий уровень развития транспортной и иной обеспечивающей инфраструктуры.

Кроме того, помимо создания соответствующего инфраструктурного комплекса необходимо сформировать процесс туристского обслуживания, управления движением и распределением ресурсов туристский поток, сервисных потоков (обеспечение работ по комплектации пакета услуг); потоков материальных ресурсов (оборудование, средства и инструменты обработки и движения ресурсов); информационных потоков между действиями (операциями) по внутри- и межфирменной координации (разработки в виде технологической документации от замысла и концепции («с нуля») до предоставления и оценки разработанной услуги, программы, методики и результаты исследований и экспериментов); финансовых потоков (финансовые средства в наличной или безналичной формах); кадровых потоков (количество и состав работников, менеджеров разного уровня, их квалификация).

Управление логистическими процессами в сфере туризма должно быть направлено на создание логистической цепи поставки услуг, основанной на преобразовании потоков туристских, сервисных, информационных, материальных, кадровых ресурсов и формирование продукта туристского обслуживания.

Для формирования сбалансированного экономического пространства региона, в рамках которого развивается сфера услуг туризма, требуется осуществление экономических исследований на региональном уровне. Базовым звеном таких исследований являются схемы экономического развития туристской сферы территорий. В них содержится ретроспективный анализ туристской региональной экономики, который может охватывать период 15 лет. В системном анализе отражаются оценки общего регионального развития: хозяйства региона, уровня природопользования, степени реализации основных производственно-экономических и социальных программ, динамики состава и уровня жизни населения и др., а также оценки развития сфер туристского комплекса в данном регионе.

Принцип системного анализа экономики регионального туризма предпо-

лагает: четкую формулировку конкретной региональной проблемы туризма, выявление целей и нахождение эффективных методов ее решения.

Факторами развития регионального туризма в Саратовской области являются: рост численности населения, особенно городского, в регионе; рост реальных доходов и соответственно покупательной способности населения; изменение соотношения рабочего и свободного времени населения в регионе; изменение структуры потребительского спроса (увеличение спроса на услуги, в частности на туризм, образование, здравоохранение и т. д.); развитие регионального транспорта; развитие региональных средств массовых коммуникаций; повышение культурного и образовательного уровня населения в регионе, что способствует развитию стремления к познанию, к использованию опыта других стран в своей профессиональной деятельности; качественное изменение управленческих региональных функций; необходимость обеспечения экономической самодостаточности территорий на основе эндогенных процессов регионального общественного воспроизводства; специализация экономических регионов на определенных видах экономической деятельности.

Таким образом, на основании рассмотренных аспектов развития сферы услуг туризма сформулируем первоочередные задачи экономики туризма Саратовской области: разработка теории экономики регионального туризма с учетом конкретной и перспективной социально-экономической ситуации; перенесение центра тяжести экономики регионального туризма в условиях суверенизации республик и районов, входящих в состав России, с вопросов размещения на проблемы социального и экономического развития туризма в регионах; изучение проблем размещения туристских производительных сил по регионам и выработка принципов управления этим процессом в пределах региона; исследование тенденций в межрегиональных связях в сфере туризма.

К.э.н. Петров А.В., Зубарев А.К.

Уральский государственный университет путей сообщения,

Российская Федерация

ГОРОДСКАЯ ЛОГИСТИКА (на примере транспортного обеспечения деятельности городских станций скорой медицинской помощи)

Логистический подход к организации автомобильных перевозок обуславливает новое методологическое содержание, заключающееся в том, что основной составляющей частью перевозок должно стать проектирование рационального перевозочного процесса. Под этим понимается поиск наилучших организационных и технически возможных решений, обеспечивающих максимальную эффективность перевозки пациентов от места вызова до медицинского учреждения.

В настоящее время в г. Серове Свердловской области городская логистическая сеть (далее ЛС) распределения пациентов включает в себя одну станцию скорой медицинской помощи, два приёмных покоя, одна психиатрическая больница, и один травмпункт. Доставка пациентов в вышеперечисленные больницы осуществляется автомобильным транспортом, при этом не известно в каких направлениях он используется.

Оптимизировав месторасположение станции, мы значительно сократим время приезда бригады скорой помощи. Для построения городской схемы нами использовалась специальное программное обеспечение, которое позволяет решать распределительные задачи с многочисленными ограничениями, касающимися времени распределения объектов [1].

Для того чтобы по сети можно было пропустить поток величины n , должно выполняться следующее необходимое условие: если выключить из сети любые k кантов, где $k < n$, то из источника можно пройти в выход по оставшимся кантам. Примечательно, что это необходимое условие оказывается достаточным. Ряд сетевых задач заключаются в отыскании максимального потока, т.е. потока наибольшей возможной величины, который можно пропустить

через сеть. Перейдем к описанию алгоритма, дающего возможность построить максимальный поток.

Допустим, есть транспортная сеть. Задачей является построение для нее максимального потока. По этой сети пропускается какой-нибудь начальный поток (в крайнем случае, нулевой, т.е. такой, значения которого на каждом канте равны нулю). Канты, по которым пошел этот поток, называются насыщенными, а остальные – свободными. Необходимо проверить, что поток нельзя увеличить, не трогая уже занятых дуг (нельзя соединить источник с выходом, двигаясь только по свободным кантам).

Продельвается некоторая операция, которая приводит к двум возможным исходам: либо показывается, как увеличить этот поток, либо выясняется, что имеющийся поток максимальный. На вершинах ставятся пометки «плюс» и «минус». Часто один и тот же узел можно пометить и плюсом и минусом. Пометим этим способом все возможные узлы.

Возможны два случая: удалось пометить выход (разумеется, плюсом); пометок больше сделать нельзя, а выход остался непомеченным. Указанный способ увеличения потока с помощью пометок, в конце концов, приведет к максимальному потоку. Этот способ носит имена американских математиков Форда и Фулкерсона, обосновавших его [2].

Итак, основой для поиска оптимальной конфигурации логистической сети служат ориентированные графы (далее ОГ) – множество узлов и соединяющих узлы кантов. В ОГ все канты ориентированы. С помощью конечного, направленного графа можно воссоздать реальную многообъектную многоступенчатую ЛС, в которой месторасположения узлов сети – вершины графа, а транспортная инфраструктура сети – направленные канты ОГ. Узлы ОГ $G = (N, A, P, k)$ рассредоточены на множество ступеней и в зависимости от их количества (0, 1, 2) между производителем и потребителем моделируются одно-, двух-, или трехступенчатые сети. Общее количество узлов ОГ – $N = \{1, 2, \dots, n\}$, количество кантов (i, j) от узлов i до узлов j – $A = \{a_1, a_2, \dots, a_m\}$, количество объектов сети – $P = \{1, 2, \dots, r\}$. Все узлы ОГ делятся на Q, D и U.

Где Q = количество источников ЛС; D = количество выходов сети; U = количество узлов переработки объектов (объединения и разукрупнения).

Модель может быть охарактеризована как нелинейная емкостная много-товарная сетевая модель, в которой в качестве функций затрат выступают транспортные затраты ЛС. Так как в этой формулировке модели логистической сети затраты возможно присваивать только кантам ОГ. ОГ не имеет оборотных циклов, т.е. в нем отсутствуют обратные и поперечные потоки (за исключением уже отображенных при помощи кантов). Транспортные связи могут проходить от узлов высших ступеней к узлам низших ступеней. Пользуясь этими программами, расположим станцию скорой помощи и больницы на карте по координатам (табл. 1, 2).

Таблица 1. Координаты перекрестков г.Серова

Название больницы	Номер перекрестка	Пересечение улиц	x (см)	y (см)
Станция скорой медицинской помощи	102	ул. Февральской Революции – ул. Зелёная	5936.075	6034.552
П/П №2 МГБ	340	ул. Луначарского – ул. Ключевая	5936.458	6033.885
Травмпункт	376	ул. Якова Свердлова – ул. Ключевая	5936.297	6033.807
П/П №1 МГБ	722	ул. Степная – ул. Металлистов	5937.354	6035.731
Психиатрическая больница	877	ул. Попова – ул. Электриков	5939.048	6039.050
Дорога в Красноуфимскую ГБ	589	ул. Кутузова – ул. Павлика Морозова	5938.778	6039.794

Занесем координаты всех перекрёстков в программное обеспечение, получим схему города, на которой отметим месторасположение станции скорой помощи. Оптимально размещена станция скорой помощи, относительно имеющих больниц, это перекрёсток 64 – пересечение улиц Луначарского и Льва Толстого.

Таким образом, можно сделать вывод, что переезд станции со старого адреса на новый будет не рентабелен для государства, как вариант можно от-

крыть подстанцию на пересечении улиц Луначарского и Льва Толстого. Но и это будет не выгодно, поскольку придётся отстраивать новое здание, либо в уже имеющемся делать перепланировку под больницу; нанимать персонал, покупка медицинской техники и автомобилей.

Таблица 2. Расстояние между перекрестками

От пункта	К пункту	От пункта (номер перекрестка)	К пункту (номер перекрестка)	Расстояние, м	Двухсторонняя дорога – К, односторонняя дорога – Р	Больница, приёмный покой
ул. Ленина – ул. Зеленая	ул. Февральской Революции – ул. Зеленая	75	102	390	К	ССМП
ул. Кузьмина – ул. Челюскинцев	ул. Народная – ул. Челюскинцев	170	181	85	К	П/П № 2 МГБ
ул. Льва Толстого – ул. Агломератчиков	ул. Льва Толстого – ул. Загородка	211	212	310	К	Травмпункт
ул. Кутузова – ул. Павлика Морозова	ул. Кутузова – ул. ПТФ	589	614	1905	К	Красногубинская ГБ
ул. Степная – ул. Металлистов	ул. Степная – ул. Щорса	722	723	55	К	П/П № 1 МГБ
ул. Попова – ул. Электриков	ул. Попова – ул. Котельщиков	877	878	145	К	Психбольница

Рассмотрим ещё несколько вариантов по совершенствованию системы транспортного обеспечения деятельности станции скорой помощи.

Циркуляционный маршрут¹ сокращает время приезда бригады скорой помощи на вызов. Рассмотрим два варианта циркуляционных маршрутов. Первый вариант – сокращение времени подъезда бригады за счёт прохождения маршрута по пяти перекрёсткам (ул. Попова – ул. Центральная, ул. Кирова – ул. Орджоникидзе, ул. Ленина – ул. Карла Маркса, ул. Республиканская – ул. Рыбаков, ул. Паровозников – ул. Визе).

Маршрут должен обязательно проходить по пяти перекресткам и в случае

¹ круговое движение.

прохождения машины в районе вызова, позволяет сократить время приезда бригады в два раза, а с учётом того, что бригада уже будет в транспортном средстве – расстояние от месторасположения бригады до места вызова составляет не более 3 км.

Второй вариант – сокращение времени подъезда бригады за счёт прохождения маршрута по десяти перекрёсткам, номера перекрестков представлены в табл. 3.

Таблица 3. Номера перекрёстков для циркуляционного маршрута

Номер перекрестка	Перекресток
1	ул. Паровозников – ул. Визе
2	ул. Больничная – ул. Лизы Чайкиной
3	ул. Кузьмина – ул. Карла Маркса
4	ул. Фестивальная – ул. Литейщиков
5	ул. 8 Марта – ул. Заря
6	ул. Толмачёва – ул. Пушкинская
7	ул. Касаткина – ул. Спортивная
8	ул. Путейцев – ул. Молодогвардейская
9	ул. Республиканская – ул. Рыбаков
10	ул. Попова – ул. Центральная

Маршрут должен обязательно проходить по десяти перекресткам и в случае прохождения машины в районе вызова позволяет сократить время приезда бригады в два раза, а с учетом того, что бригада уже будет в транспортном средстве – расстояние от месторасположения бригады до места вызова составляет не более 1,7 км.

Таким образом, для осуществления эффективной логистики города необходимо применять современные инструменты управления, которые позволяют проанализировать, сформулировать варианты решения проблемы и разработать рекомендаций по совершенствованию логистических потоков в городе.

Список использованных источников:

1. Богданов С.И. Эффективные процессы распределения товаров: концепции, модели, методы реализации / С.И. Богданов, А.В. Петров; Федер. агентство по образованию, Урал. гос. экон. ун-т. – Екатеринбург : Изд-во УрГЭУ, 2008.
2. Самуйлов В.М. Региональная логистика. Методология формирования логистических сетей : монография / В.М. Самуйлов, Д.С. Якушев, А.В. Петров. – М. : ГОУ «Учебно-методический центр по образованию на железнодорожном транспорте», 2010.

Пихтарева А.В.

Поволжский государственный университет сервиса,

г. Тольятти, Российская Федерация

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ САМАРСКОГО РЕГИОНА

Современный период трансформации экономики усилил роль и значение регионов и остро обозначил проблему разработки основных направлений их развития. Регион в современных условиях становится главным объектом экономических и политических отношений. Особенно важно в этой ситуации определить специфику и приоритеты формирования и развития региональной экономики, основанные на сравнительных преимуществах того или иного региона, особенностях его исторического и культурного развития [1].

Следовательно, региональное развитие – это многомерный и многоаспектный процесс функционирования региональной системы, ориентированный на позитивную динамику параметров уровня и качества жизни населения, обеспеченную устойчивым, сбалансированным и многофакторным воспроизводством социального, хозяйственного, ресурсного и экологического потенциалов территории. Говоря о перспективах развития Самарского региона, следует учесть факторы, которые негативно влияют на степень устойчивости положительной динамики происходящих изменений.

К факторам, сдерживающим развитие Самарского региона, следует отнести:

- степень износа основных фондов области более 50%;
- недостаточный уровень развития транспортной инфраструктуры региона;
- ограниченность регулирующего воздействия региональных органов власти на деятельность и развитие предприятий;
- проблема изыскания финансовых ресурсов и повышения инвестиционной активности региона.

В Самарской области разработана и принята Стратегия социально-экономического развития до 2020 года. В регионе с целью повышения качества жизни

ни населения реализуется стратегия инновационного развития в машиностроении, химии, транспортно-логистическом комплексе.

Приоритетные направления устойчивого развития Самарской области как современного развивающегося центра:

- инновационно-внедренческая деятельность;
- автомобилестроение и производство автокомплектующих;
- авиационное и космическое машиностроение;
- производство химической продукции и новых материалов;
- транспортная логистика и коммуникации;
- рекреационно-туристический сервис;
- научно-образовательная и медицинская деятельность.

В долгосрочной перспективе Самарская область имеет возможность войти в число пяти российских регионов нестоличного статуса с наибольшим уровнем ВРП на душу населения. Определены два стратегических вектора развития Самарской области – развитие человеческого капитала и обеспечение экономического роста. Ориентирами роста уровня и качества жизни населения региона выступают европейские стандарты качества жизни, которые включают:

- качество и благосостояние населения (состояние физического здоровья, воспроизводства, приверженность семейным ценностям, уровень образования и культуры, величина доходов, обеспеченность жильём и собственностью);
- стандарты качества окружающей среды (безопасность, условия труда, инфраструктурная обеспеченность, экологическая обстановка, социальная и политическая стабильность).

Главное направление стратегии, реализуемой Правительством Самарской области в промышленной сфере, – развитие высокотехнологичных кластеров на базе традиционных и новых отраслей специализации, формирование инновационного профиля экономики области. Наиболее мощные и перспективные конкурентоспособные кластеры Самарской области – автомобилестроительный, химический, инновационно-внедренческий. Именно эти высокотехнологичные кластеры являются центрами стратегического роста региона.

Стратегия социально-экономического развития Самарской области на период до 2020 года предусматривает два сценарных варианта развития инвестиционной сферы региона: инерционный и инновационный.

Инерционный путь основан на умеренном прогнозе развития российской экономики и инерционном развитии экономики Самарской области. Отражает сохранение сложившихся тенденций в развитии экономики области за предшествующие годы. Инерционный вариант развития предполагает закрепление позитивной динамики капитальных вложений с сохранением существующих тенденций в инвестиционной сфере и не предполагает реализации значительного числа новых масштабных стратегических проектов. Улучшение инвестиционного климата в регионе будет носить постепенный, эволюционный характер, предусматривающий осуществление действующими организациями Самарской области инвестиционных программ по модернизации и реконструкции действующих производств и обновлению основных фондов. Инвестиционная деятельность в регионе будет осуществляться главным образом за счёт внутренних ресурсов организаций – прибыли и амортизации.

Инновационный вариант базируется на интенсивных структурных сдвигах в пользу высокотехнологичного и инфраструктурного секторов экономики и предполагает более значительные объёмы капитальных вложений и более высокие темпы роста по сравнению с вариантом инерционного развития. Инновационный вариант ориентирован на реализацию портфеля инвестиционных проектов общенационального и стратегического значения и реализацию национальных проектов в сфере жилищного строительства, здравоохранения, образования и сельского хозяйства и предусматривает активное участие федерального и областного бюджетов в их финансировании.

Использование механизмов частно-государственного партнёрства приведёт также к росту инвестиций из внебюджетных источников. В связи с этим будет осуществляться переход к более прогрессивной модели финансирования инвестиционного процесса, основанной на активном привлечении кредитных ресурсов.

Наряду с существующими кластерами планируется активизировать на территории области создание новых кластеров, среди них:

- транспортно-логистический. Самарский транспортный узел способен стать одним из основных центров переработки грузов и объединения транзитных и экспортно-импортных грузопотоков в евроазиатских связях. Стратегическая цель кластера: обеспечение взаимодействия всех участников транспортного бизнеса для предоставления потребителям комплексных услуг по перевозке, достижение единого целостного развития транспортно-логистической инфраструктуры;

- туристско-рекреационный. Формирование этого кластера – одно из приоритетных направлений региональной экономики за счёт увеличения доходной части областного бюджета, притока инвестиций, увеличения числа рабочих мест, улучшения здоровья населения, сохранения и рационального использования культурно-исторического и природного наследия.

Кластер информационных технологий. В состав кластера входят образовательные, проектные, промышленные организации, операторы связи. Образовательные учреждения готовят квалифицированные кадры, являющиеся важным фактором в развитии экономики региона. Основными задачами развития кластера информационных технологий являются строительство цифровых линий связи и создание на их базе корпоративных сетей, коммутируемых и управляемых пользователями;

- инновационно-внедренческий кластер. Высокая концентрация крупных инновационных компаний и связанных с ними организаций характерна для Самарской области и создаёт благоприятную среду для развития перспективного инновационно-внедренческого кластера.

С целью дальнейшего развития и укрепления научно-технического потенциала Самарской области необходимо создание интегрированной инновационной системы – инновационно-внедренческого кластера, – включающей в единый научно-производственный комплекс отраслевые институты, научно-производственные творческие группы, научные школы, ведущие фундаментальные и прикладные исследования.

Структура кластера представляется в виде функционального ядра, организаций-разработчиков и инфраструктуры (рис. 1).

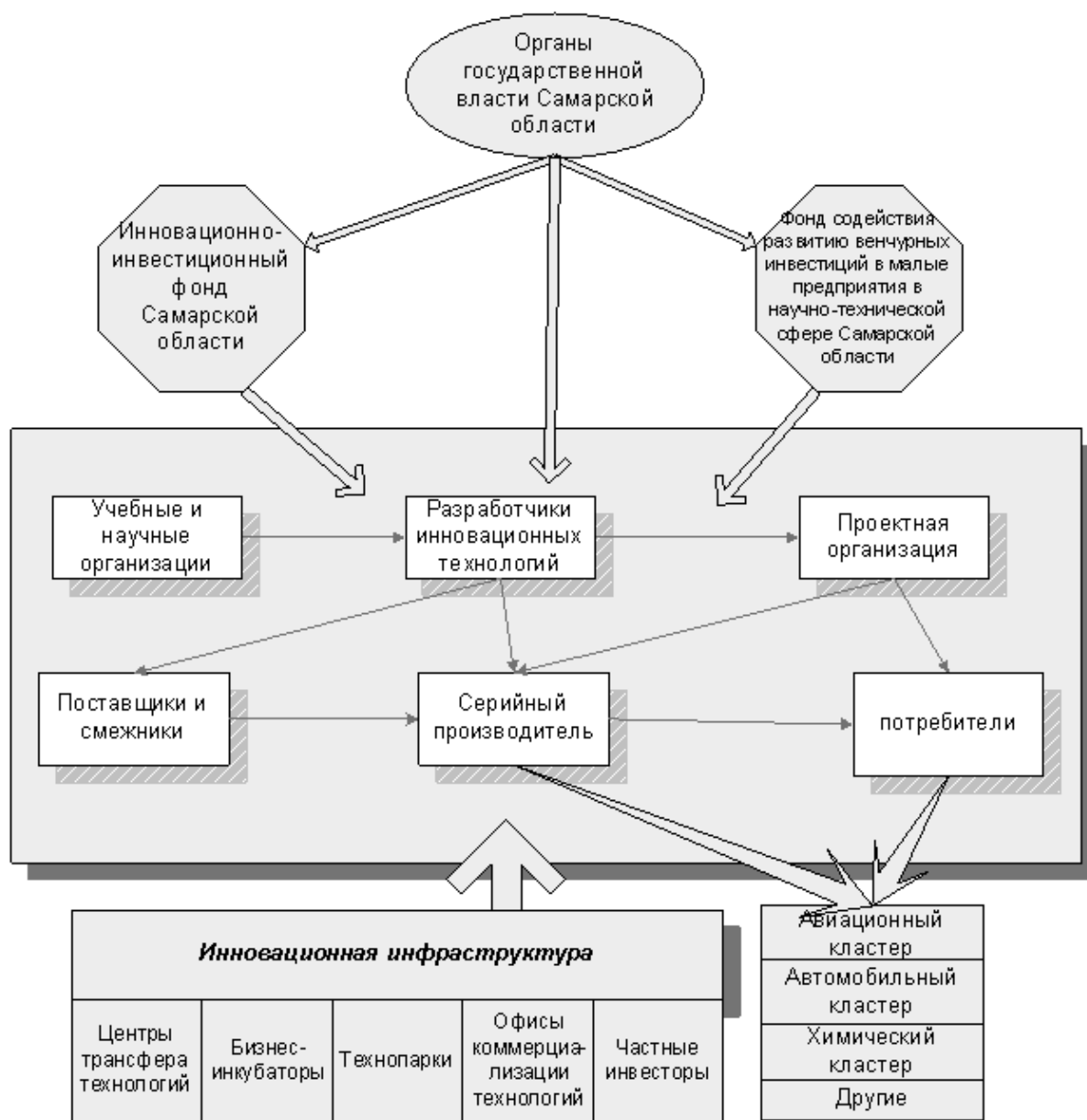

Рис. 1. Организационно-концептуальная схема инновационно-внедренческого кластера Самарской области

Такая система должна опираться на интегрированный по вертикали с органами власти управленческий модуль во главе со специализированной управляющей структурой в Правительстве области, решающей общие региональные задачи инновационного развития на межотраслевом уровне.

Функциональное ядро предполагается представить как систему оператив-

ного управления кластером, которая состоит из органа управления и правил работы организаций в кластере, принимающихся в форме соглашения между участниками. В правилах отображается детальный механизм кооперации и координации.

В регионе создан целый ряд элементов инфраструктурной поддержки инновационного предпринимательства – Средневожский региональный инновационный научный центр, Государственный венчурный фонд поддержки малого предпринимательства в научно-технической сфере, Самарский научно-инновационный центр «Перспектива», а также ряд бизнес-центров. Функционирует сеть вузовских специализированных мини-технопарков, которая предполагает активную подготовку кадров для инновационной деятельности.

Одним из центральных элементов инновационно-внедренческого кластера области должен стать Инновационно-инвестиционный фонд Самарской области. Целью создания фонда является укрепление инновационного потенциала региона, совершенствование системы поддержки малого инновационного бизнеса, внедрение передовых производственных технологий в организациях Самарской области. Высокая концентрация крупных инновационных компаний и связанных с ними организаций характерна для Самарской области и создает благоприятную среду для развития перспективного инновационно-внедренческого кластера [3].

Таким образом, промышленность является ключевой отраслью экономики Самарского региона. От степени индустриального развития региона зависят практически все главные экономические параметры: уровень материального благосостояния населения, качество жизни, эффективность использования факторов производства и т. д. Экономика региона как система обладает рядом характерных свойств, одним из которых является целостность как результат взаимодействия всех ее элементов при достижении общей цели. В связи с этим стабилизацию как цель развития Самарского региона невозможно осуществить без соответствующей эволюции каждой составляющей экономической системы – хозяйствующих субъектов. Поэтому термин «стабилизация эконо-

мики региона» тесно связан с понятиями «устойчивость» и «конкурентоспособность», которые применяются для оценки состояния конкретных предприятий. В условиях формирования многообразных форм собственности и свободных рыночных отношений только устойчивое, конкурентоспособное, надежное функционирование отдельно взятых промышленных предприятий может обеспечить стабильность развития экономики региона и страны в целом.

Необходимо отметить, что отсталость социально-экономической инфраструктуры большинства российских регионов связана с проблемами: эффективного функционирования и развития таких важных секторов, как промышленный, строительный, транспортный комплексы; ограниченности региональных финансов и отсутствия инвестиционно-инновационной деятельности.

Список использованных источников:

1. Региональная сфера услуг: экономика, организация и управление [Электронный ресурс] : монография / Л. И. Ерохина, С. А. Андреев, Е. В. Башмачникова [и др.] ; под ред. Л. И. Ерохиной. – Документ Adobe Acrobat. – М. : Форум, 2010. – 4,88 МБ, 224 с.
2. Галачиева, С.В. Парадигма управления устойчивым развитием макрорегиона / С. В. Галачиева, Л. С. Ахматова // Рос. предпринимательство. – 2010. – № 11. – С. 126-130.
3. Сайт Федерального портала protown.ru [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.protown.ru/russia/obl/articles/articles_1076.html

Поленкова М.В.

Чернігівський державний технологічний університет, Україна

СТАЛИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ У КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ

Під «сталим розвитком сільських територій» розуміється такий розвиток села, при якому забезпечуються зростання, диверсифікація і підвищення ефективності сільської економіки, стабілізація чисельності населення і збільшення тривалості життя, повна і продуктивна зайнятість працездатного населення, підвищення рівня і якості життя в сільських районах, раціональне використання і відтворення їх природно-ресурсного потенціалу.

Це визначення орієнтовано на збільшення і зростання, але не враховує всіх складностей і суперечностей, які суттєво впливають на соціальну і економічну реальність сучасності [1].

Досвід радянської економіки виявив, що повна зайнятість, як правило, не призводить до ефективної економіки. Підвищення якості життя населення, яке пов'язане зі збільшенням витрат на робочу силу, також не сприяє зростанню економічної ефективності.

Стосовно умов життєдіяльності сільського населення, то тут ситуація більш однозначна. Враховуючи на сьогоднішній день вкрай низький рівень доходів сільського населення, що призводить до концентрації бідності на селі; напруженість і погіршення демографічної ситуації; нестача якісної і кваліфікованої робочої сили; згортання соціальної інфраструктури і, як наслідок, зменшення доступності соціально-культурних закладів; постійна самоліквідація сільських поселень, отже, досягнення позитивного тренду, тобто зростання всіх показників соціального розвитку села показує, що відбувається сталий розвиток сільських територій.

На державному рівні прийнято саме термін «сталий», а не «стійкий» розвиток, що відображено у Постанові Верховної Ради України від 24 грудня 1999 р. № 1359-XIV «Про затвердження Концепції сталого розвитку населених пунктів», де сталим розвитком називають «соціально, економічно і екологічно збалансований розвиток міських і сільських поселень, спрямований на створення їх економічного потенціалу, повноцінного життєвого середовища для сучасного та наступних поколінь на основі раціонального використання ресурсів (природних, трудових, виробничих, науково-технічних, інтелектуальних тощо), технологічного переоснащення і реструктуризації підприємств, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної, комунікаційно-інформаційної, інженерної, екологічної інфраструктури, поліпшення умов проживання, відпочинку та оздоровлення, збереження та збагачення біологічного різноманіття та культурної спадщини» [2].

Критерії сталості – це кількісні і якісні характеристики процесів соціально-економічного і соціального-демографічного відтворення територіальних соціально-економічних систем, завдяки яким проводиться оцінка сталого розвитку сільських територій, при формуванні яких необхідно враховувати цілі, завдання, напрями і особливості розвитку конкретних територій. Кожен критерій описується одним або системою емпіричних показників, які оцінюються за допомогою шкали допустимих значень. При цьому необхідно визначати нормативні і порогові значення показників, до яких потрібно наближатися або нижче яких неможливо опускатися для досягнення сталого розвитку. Аналіз показників проводиться на основі експертних оцінок, вибираючи кращі показники по сільським територіям регіону, або середні показники по країні та розвиненим країнам світу.

Дослідження ситуації в соціальній сфері села, яка відображає процеси, що забезпечують життєдіяльність людини у суспільстві, та її вплив на сталий розвиток територій, можна умовно поділити за такими напрямками: демографічна сфера, соціально-виробнича сфера та рівень і якість життя [3].

Демографічна ситуація у сільській місцевості характеризується як критична. Результати наукових досліджень показали, що довгострокове скорочення чисельності населення спричиняє обезлюднення та вимирання сіл, частка сіл з чисельністю до 100 осіб у Чернігівському регіоні складає 38,7%. Зниження народжуваності до рівня, який не забезпечує навіть простого відтворення чисельності – 1,6 дитини та збільшення смертності, особливо серед чоловіків працездатного віку – 1,5 рази, зростання смертності новонароджених та немовлят віком до 1 року посилює процес депопуляції сільського населення. Погіршуються якісні характеристики сільського населення, зростає захворюваність, скорочується тривалість життя, посилюються гендерні диспропорції. Вимирання деградуючих поселень завдасть непоправної шкоди сільськогосподарському сектору, призведе до формування зон соціальної незаселеності у сільській місцевості.

Сталий вплив на кількісний і якісний склад селян здійснює його механіч-

ний рух. Оскільки основну частину сільських мігрантів становили особи працездатного та демографічно активного віку, міграційні втрати сільського населення історично підірвані і нині продовжують підривати природну основу демовідтворювальних процесів у сільській місцевості.

В соціально-трудої сфері проблеми зростання безробіття і зайнятості ще більш загострюють складну демографічну ситуацію. У сфері зайнятості дуже низький рівень оплати праці, також зберігається заборгованість по заробітній платі, несприятливі умови праці і недотримання техніки безпеки, ненормований робочий день, невідповідність робочих місць санітарно-гігієнічним нормам, примусові відпустки, відсутність соціальних гарантій. Сільський ринок регіону характеризується підвищеною напруженістю, рівень зареєстрованого безробіття складає 10,5%. Простежується стійкий обернений зв'язок між рівнем освіти і безробіттям: чим вище рівень освіти, тим менше ймовірність безробіття. Але, на фоні високого рівня безробіття у сільській місцевості існує дефіцит кваліфікованих якісних кадрів на різних рівнях соціальної сфери [4].

Підвищення рівня і якості життя сільського населення, з однієї сторони, являється метою, з іншої – необхідною умовою забезпечення сталого розвитку сільських територій. На основі концепції сталого економічного розвитку суспільства виділені критерії оцінки рівня і якості життя сільського населення як індикаторів сталого сільського розвитку депресивних територій. Основними серед них є:

- зростання реальних доходів, скорочення відставання від міських показників;
- скорочення масштабів бідності та соціальних відмінностей, формування груп населення з середніми доходами;
- справедлива оцінка рівня оплати праці, відсутність затримання всіх видів виплат;
- ріст і оптимізація структури споживчих витрат сільських домогосподарств;
- покращення і підйом соціально-психологічного стану, впевненість селян у своєму майбутньому та своїх дітей;

– підвищення якості і рівня доступних для сільських мешканців соціальних послуг, збереження ядра соціальної інфраструктури (заклади освіти, охорони здоров'я і культури);

– зниження девіантних форм поведінки сільських мешканців, які відображають якість життя;

– підвищення привабливості сільського способу життя, збереження його етнічної культури.

Таким чином, основними проблемами сільського розвитку залишаються нестабільні умови і організація праці, низькій рівень побутових умов, нестійке матеріальне забезпечення, неякісні житлові умови, занепад інженерної інфраструктури, що створює передумови для росту міграційного потенціалу сільських мешканців і нестійкого сільського розвитку.

Список використаних джерел:

1. Островский Н.В. Критерии устойчивого развития: муниципальные аспекты / Н.В. Островский // «Урал атомный, Урал промышленный»: IX международный экологический симпозиум. – Екатеринбург : УрО РАН, институт промышленной экологии, 2001. – С. 110-113.
2. Постанова Верховної Ради «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів».
3. Прокопа І.В. Соціальні аспекти розвитку сільських територій / І.В. Прокопа // Економіка АПК. – 2005. – № 11. – С. 48–51.
4. Саблук П.Т. Розвиток сільських територій – запорука відродження аграрної України / П.Т. Саблук // Вісник аграрної науки. – 2006. – № 5. – С. 21-23.
5. України № 1359-XIV від 24.12.1999 р. // Офіційний вісник України. – 2000.– № 1.– С. 6.

К.е.н. Седікова І.О., Бренер О.Д.

Одеська національна академія харчових технологій, Україна

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ЗЕРНОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

Органічною складовою вітчизняного ринку агропромислової продукції, від розвитку якої залежить задоволення потреб населення в різноманітних продуктах харчування, є ринок зерна. Його ефективне функціонування – це за-

порука сталого економічного розвитку багатьох галузей народного господарства України. У сучасних умовах успішна реалізація цілей і завдань розвитку підприємств зернового підкомплексу значною мірою залежить від ефективного використання їх інформаційних ресурсів, які є основою інформаційного забезпечення діяльності підприємств і визначають їх стратегічний успіх. Вітчизняні підприємства працюють в умовах мінливого зовнішнього середовища, що зумовлює необхідність значного підвищення гнучкості внутрішнього середовища господарюючих суб'єктів. Нові ринкові механізми управління підприємствами зернового підкомплексу, повинні бути засновані на логістичній філософії, що передбачає прийняття оптимальних науково-обґрунтованих рішень з використанням широкого спектру інтегрованої інформації. Різні аспекти питання інформаційного забезпечення управління логістичною діяльністю підприємств досліджувалися у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: Р.Д. Баззела [1], Л.Б. Миротина [4], Є.В. Крикавського [3], Р.Р. Ларіної [2], М.А. Окландера [5], І.І. Савенко [6], Н.І. Чухрай [7] та ін. Разом з тим, ряд аспектів прикладного характеру залишилися поза увагою дослідників. Зокрема, це проблеми, пов'язані зі специфікою сучасного стану підприємств зернового підкомплексу, що породжує низку чинників, які перешкоджають розвитку та впровадженню систем інформаційного забезпечення управління логістичною діяльністю підприємств. Саме тому актуальним на сьогодні є побудова та ефективне функціонування такої системи інформаційного забезпечення управління логістичною діяльністю підприємств зернового підкомплексу, яка б адаптувалась до специфіки українського інформаційного ринку, щоб стати реальним інструментом у конкурентній боротьбі.

В законі України «Про інформацію» дано наступне визначення «інформація – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі». Нами поділяється точка зору Р.Д. Баззела, який стверджує, що все, що потенційно дозволить знизити ступінь невизначеності, чи то факти, оцінки, прогнози, узагальнені зв'язки чи чутки, повинно вважатись інформацією [1].

Розглядаючи поняття «інформаційний потік» автори схильні до думки, що основна мета інформаційної логістики полягає в забезпеченні підприємств зернового підкомплексу інформацією в потрібний час потрібного обсягу й у потрібному місці. Можна погодитись з Л.М. Гурч, що інформаційна система – це сукупність засобів (обчислювальна техніка, довідники, засоби програмування), спрямованих на управління матеріальними потоками [8].

У наші дні діяльність підприємств зернового підкомплексу Півдня України передбачає необхідність постійного збору, аналізу та обробки інформації про різні аспекти ринкової діяльності, що стосуються як зовнішнього, так і внутрішнього середовища підприємств, для координації, оцінки та управління логістичною діяльністю підприємств з метою досягнення поставлених цілей. Інформація повинна вироблятися, оброблятися і зберігатися таким чином, щоб бути придатною для подальшого використання в процесі прийняття рішень. Цю задачу вирішує створення інформаційної системи, що на регулярній основі організує пошук, зберігання та обробку інтегрованих даних всередині підприємства.

Проведений нами аналіз показав, що на сучасному етапі в Україні тільки невелика кількість підприємств зернового підкомплексу у повній мірі застосовують інформаційні системи, більшість підприємств продовжують працювати на «любительському» рівні. Нині необхідно забезпечити ретельний аналіз, відбір і надання інформації підприємствам у найбільш потрібній їм формі. Отже, необхідне створення інформаційної інфраструктури, що використовує сучасні телекомунікаційні і програмні рішення, об'єднує інформаційні ресурси органів управління, наукових організацій, ринкових та інших структур. Критичний аналіз першоджерел дав змогу виявити такі види інформаційних систем, які можуть застосовуватись на підприємствах зернового підкомплексу Південного регіону: планові створюються та функціонують на адміністративному рівні й мають на меті прийняття довгострокових рішень стратегічного характеру; диспозитивні впроваджуються на рівні управління складом, цехом і призначені для забезпечення узгодженої роботи логічних систем; виконавчі ство-

рюються на рівні адміністративного або оперативного управління. У виконавчих інформаційних системах здійснюється оперативне управління матеріальними потоками.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про інформацію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.alex-ua.com/lawdoc/zakon2.html>
2. Ларина Р.Р. Логистика в управлении организационно–экономическими системами : монография / Р.Р. Ларина. – Донецк : Изд-во ВИК, 2003. – 239 с.
3. Крикавський Є.В. Логістика: традиційні і нетрадиційні сфери використання / Є.В. Крикавський, Р. Патора // Вісн. нац. ун-ту «Львів. Політехніка». Логістика. – 2006. – № 552. – С. 62–74.
4. Миротин Л.Б. Логистика: Основные понятия и положения / Л.Б. Миротин, Ы.Э. Ташбаев // Логинфо. – М. : КИА центр, 2006. – № 1. – С. 6.
5. Окландер М.А. Логістична система підприємства / М.А. Окландер. – О.: Астропринт, 2004. – 309 с.
6. Савенко І.І. Логістичний підхід в управлінні потоками зернозберігаючих підприємств. Теоретико-правовий та методологічний аспекти: монографія / І.І. Савенко. – О. : Поліграф, 2008. – 272 с.
7. Чухрай Н.І. Формування інноваційного потенціалу промислового підприємства: маркетингове і логістичне забезпечення: монографія / Н.І. Чухрай. – Львів : Вид-во нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2002. – 262 с.
8. Гурч Л.М. Логістика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л.М. Гурч. – К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. – 560 с.
9. Артимонова І.В. Основні напрями формування інформаційної системи управління маркетинговою діяльністю сільськогосподарських підприємств регіону [Електронний ресурс] / І.В. Артимонова. – Режим доступу : <http://polbu.ru>

К.е.н. Седікова І.О., Киличук О.Є.

Одеська національна академія харчових технологій, Україна

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ РИНКУ ПИВОБЕЗАЛКОГОЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Основною метою реформування агропродовольчого комплексу як складової економіки України є перетворення його на високоефективний, конкурентоспроможний на внутрішньому і зовнішньому ринках сектор економіки держави та міцну економічну основу соціально-економічного розвитку українського села. Одним із напрямів досягнення цієї мети передбачається переведення сільського господарства на інноваційно-інвестиційну модель розвитку на основі техніко-технологічної модернізації його матеріально-технічної бази та

створення системи мотивації господарюючих суб'єктів до впровадження наукоємних технологій [1]. Стан галузі хмелярства, тенденції її розвитку, забезпечення якості та конкурентоспроможності продукції знайшли відображення в працях І. Куровського, М. Ляшенка, Й. Рейтмана, Ю. Савченка, І. Савчука, М. Циганка та інших вчених.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану розвитку галузі хмелярства, а також пошук інструментів балансування обсягів внутрішнього виробництва і споживання продукції даної галузі.

Галузь хмелярства в умовах реформування агропродовольчого комплексу переживає не найкращі часи. Обсяги виробництва хмелю визначаються попитом на хмелесировину внутрішнього і зовнішнього ринків. Ефективність виробництва вітчизняного хмелю знаходиться на низькому рівні, що й зумовлює актуальність та практичну цінність проведеного дослідження. Вітчизняне хмелярство досягло найбільшого розвитку в 70–80-ті роки ХХ століття, коли Україна за площею насаджень та валовим збором хмелю вийшла на п'яте місце в світі після Німеччини, США, Китаю та Чехословаччини. Це давало можливість повністю забезпечити внутрішні потреби України та частину хмелю відправляти за кордон. Незважаючи на те, що попит на хміль постійно зростає, сьогодні українські хмелярі лише частково задовольняють внутрішній ринок, хоча галузь має всі можливості для виробництва потрібної кількості шишок хмелю [2]. Саме хміль надає пиву різнобарвну гаму смакових відтінків, пікантну гіркоту, аромат і стійкість. Оскільки споживання пива в світі постійно зростає, то й збільшується попит на хмелесировину.

Вітчизняні виробники щорічно нарощують виробництво хмелю за безпечуючи зростання обсягів виробництва на 25–28%. При цьому середня вартість вітчизняного хмелю, в наслідок недосконалої технології, великих виробничих витрат та відсутність механізації є більшою, ніж імпортного, тому питання подальшого розвитку вітчизняного виробництва є питанням критичним та вимагає негайного регулювання. За першу половину 2010 року виробництво пива в Україні знизилось на 1,6% порівняно з аналогічним періодом 2009 року. Про-

те, до кінця року спостерігалася позитивна тенденція. У грудні 2010 пивоварні заводи збільшили виробництво пива на 10,1% до 21,787 млн. дал порівняно із листопадом 2010 року. За результатами 2009 року ринок пива у натуральних показниках показував негативні тенденції. Проте у натуральних показниках в цілому ринок виріс на 6% до 18,1 млрд грн. Стабілізація продажу в першій половині 2010 року означала зростання ринку у грошовому вираженні приблизно на 15% до 10,6 млрд. грн. Що ж стосується внутрішнього споживання, то за даними асоціації «Укрпиво» за перше півріччя 2010 року, порівняно із аналогічним періодом 2009 року споживання зменшилось майже на 2,2 млн. далі становило 158,450 млн. дол.

Однією з основних проблем пивоварної галузі в Україні є залежність від імпоротної сировини, що автоматично прив'язує собівартість виробництва до валютного курсу. Потреби українських виробників у хмелю забезпечуються вітчизняною продукцією в середньому на 20%. За кордон постачається близько 10% виробленого в Україні пива. Випуск пива у 2010 році склав 310 млн. дол., а його експорт знизився на 12% порівняно із 2009 роком і склав 319387,5 тис. л. Експерти стверджують, що падіння обсягів експорту відбулося за рахунок зменшення поставок до Росії [3].

Імпорт пива в Україні порівняно не великий. Його обсяг складає близько 1% ринку в натуральному та близько 2% у грошовому вираженні. При цьому, більше половини поставок з-за кордону припадає на російські бренди. У 2009 році за рахунок скорочення преміального сегмента імпорт впав на 24% до 1,45 млн. дал. Практично весь ринок вітчизняного пива між собою поділила четвірка лідерів пивоварної промисловості, яка виглядає наступним чином: ABInBev Ukraine (частка ринку за підсумками 2010 року становить 38%), Carlsbeg, Оболонь, SUBMiller BBN Ukraine та ін. При цьому 80% експорту припадає на компанію «Оболонь». Що ж стосується пивних брендів, то за підсумками 2010 року ТМ «Львівське» займає 3 позицію за обсягом продажів ринку пива України. За даними компанії AC Nielsen, доля бренду зросла на 2,6% в порівнянні з 2009 роком, і зараз складає 12,9%. За словами експертів

подальші перспективи українського ринку пива, будуть залежати від загально-го рівня платоспроможності населення і доступності напою. За прогнозами виробників ринок пива в поточному 2011 р. може вирости до 10%, і навіть досягти показників рекордного 2007 р. Виробники прогнозують не тільки зростання ринку в 2011 р., але і розвиток преміального і низького цінових сегментів [4].

Проведене дослідження ще раз підтвердило, що даний ринок є досить цікавим та одним із найдинамічніших. Існує ще багато запитань пов'язаних із ринком пива, які залишаються не дослідженими та не вирішеними. Саме тому ми продовжуватимемо працювати над ними.

Список використаних джерел:

1. Національна доктрина реформування та розвитку агропродовольчого комплексу України (проект) // Економіка АПК. – 2011. – № 5. – С. 5.
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.propozitsiya.com>
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.1beer.com.ua>
4. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.pivnoe-delo.info/rynok-piva-ukrainy-2010>.

К.е.н. Сокровольська Н.Я., Білик М.В.

Буковинський державний фінансово-економічний університет,

м.Чернівці, Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Система міжбюджетних відносин в Україні формувалася хаотично й непередбачувано, що значною мірою вплинуло на можливість прогнозування та на ефективність управління бюджетними коштами. Так як, міжбюджетні відносини є важливим чинником вирівнювання розвитку адміністративних територій, забезпечення однакових умов доступу громадян до суспільних послуг незалежно від місцезнаходження [6]. Вивченню міжбюджетних відносин приділено чимало уваги в працях багатьох відомих українських та зарубіжних науковців, серед яких Р. Берд, О. Василик, А. Вагнер, О. Кириленко, В. Кравченко,

С. Кондратюк, І. Луніна, В. Опарін, В. Прядко, В. Уотес, С. Юрій, С. Юшко та ін. [7]. Проте постійні зміни бюджетного законодавства підтримують актуальність даного питання.

Бюджетна система України складається близько з 12 тис. бюджетів, між якими існують певні відносини з приводу перерозподілу, формування та використання бюджетних ресурсів, які мають назву міжбюджетних відносин [5]. Система міжбюджетних відносин між державним і місцевими бюджетами має важливе соціальне й економічне значення для розвитку регіонів і держави. Регулювання міжбюджетних відносин дозволяє державі вирішувати різноманітні проблеми соціально-економічного характеру, досягати намічених цілей в економічному зростанні. Проте таке регулювання повинно бути вміле, засноване на знанні глибинних потреб кожної території та її населення, враховувати специфіку регіону, його географічне розташування, етнічний склад населення, історичні фактори. Невміле використання інструментів регулювання міжбюджетних відносин може призвести як до занепаду окремого села, міста, області, так і всієї країни. Тому регулювання міжбюджетних відносин між ланками бюджетної системи країни необхідно постійно вдосконалювати [5].

Міжбюджетні відносини є важливим засобом державного регулювання бюджетного процесу, який включає бюджетне регулювання, яке за безпечується шляхом розмежування податків, зборів та інших обов'язкових платежів між Державним бюджетом України та місцевими бюджетами за рівнями бюджетної системи держави. Іншими словами суть питання бюджетного регулювання полягає в тому щоб загальну кількість видів бюджетних надходжень в законодавчому порядку на довготривалий період розподілити між Державним бюджетом України і місцевими бюджетами. Процес бюджетного регулювання встановлюється Бюджетним кодексом України. Характерною особливістю бюджетного регулювання до прийняття Бюджетного кодексу України було щорічне централізоване регулювання забезпеченості витрат місцевих бюджетів за рахунок так званих регулюючих доходів і дотації вирівнювання з Державного бюджету України [3]. Головний недолік діючої системи міжбюджетних

відносин полягає у відсутності чіткого розподілу функціональних повноважень між центральними і місцевими органами влади. Це породжує відсутність конкретної відповідальності за виконання покладених функцій і стимулів до ефективного використання бюджетних коштів.

Через фінансовий механізм виявляється і забезпечується фінансова політика у сфері міжбюджетних відносин. В процесі регулювання вирішальне значення мають загальні принципи та закономірності, у рамках яких реалізуються зв'язки між різними елементами фінансового механізму. В умовах удосконалення існуючої системи міжбюджетних відносин особливої уваги заслуговує сектор фінансового контролю, який за своєю суттю не є адаптованим до сучасних умов. На нашу думку, обов'язковими складовими бюджетної політики на майбутнє повинні стати вдосконалення системи існуючого фінансового контролю, запровадження нових механізмів щодо забезпечення повної прозорості за формуванням бюджетних ресурсів, залучення до цього широкої громадськості, ЗМІ, громадських організацій. Для цього необхідно: створити цілісну систему фінансового контролю в Україні та законодавчо її забезпечити; створити модернізовану систему фінансового контролю за дотриманням чинного законодавства органами місцевого самоврядування у використанні бюджетних коштів; забезпечити залучення громадськості до контролю за ефективним використанням фінансових ресурсів країни; підвищити дієвість контролю з боку органів казначейства в координації з органами виконавчої влади та Державної податкової адміністрації; удосконалити форми і методи ревізійних дій, поліпшити їх якість, забезпечити своєчасність та повноту виконання заходів щодо зміцнення фінансово-бюджетної дисципліни. Ще однією проблемою міжбюджетних відносин є зниження рівня автономії місцевих бюджетів, що проявляється зростанням частки міжбюджетних трансфертів в структурі доходів місцевих бюджетів. Вирівнювання диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів та виконання видаткових повноважень місцевих органів самоврядування навіть в умовах нестачі фінансових ресурсів система міжбюджетних відносин забезпечує за допомогою використання механізмів міжбюджетних трансфертів.

Отже, всі форми міжбюджетних трансфертів надаються бюджетам різних рівнів з метою подолання нерівності між бюджетами різних рівнів. Здійснивши аналіз наукової літератури ми можемо виділити наступні шляхи покращення міжбюджетних відносин: Ю. Мосієнко визначає, що для покращення міжбюджетних відносин слід розширювати склад місцевих податків і зборів, а також фіскальних повноважень органів місцевого самоврядування. На думку Ю. Радіонова, в умовах обмеженості бюджетних ресурсів фінансово за безпечити розвиток економіки можна шляхом оптимізації структури видатків. Для цього слід перерозподілити кошти між певними напрямками видатків, попередньо проаналізувавши ефективність останніх. І. Луніна зазначає, що податкові повноваження місцевих органів влади фактично обмежуються місцевими податками та зборами, а також правом змінювати ставки єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва. Це означає, що органи місцевого самоврядування фактично позбавлені повноважень, які дозволяли б їм приводити видатки місцевих бюджетів у відповідність з можливостями їх фінансування. С. Юшко вважає, що реальну самостійність місцеві бюджети можуть мати тільки за умови їх фінансової незалежності. Для зміцнення фінансової незалежності слід переглянути групу надходжень, що закріплюються за місцевими бюджетами, та розширити її склад, зокрема, включивши частину податку на прибуток тощо.

Новим Бюджетним кодексом України також закладено законодавчі підстави для запровадження середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні та програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів, застосування яких передбачатиме формування бюджетної політики на якісно новому рівні. Протягом року прийнято основні нормативні документи для запровадження складання та виконання місцевих бюджетів за програмно-цільовим методом (акти Кабінету Міністрів України, накази Міністерства фінансів України, спільні накази Міністерства фінансів України з галузевими міністерствами). На сьогодні триває проведення експерименту із запровадження програмно-цільового методу на рівні місцевих бюджетів, який пе-

редбачає перехід від утримання бюджетних установ до надання послуг високої якості населенню, оптимального використання бюджетних коштів та досягнення в результаті значного економічного і соціального ефекту.

Отже, сучасний стан розвитку міжбюджетних відносин та подальші напрямки їх розвитку свідчать про системний рух в напрямку забезпечення сталого фінансового розвитку органів місцевого самоврядування і територій зокрема.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08 липня 2010 р. № 2456-VI.
2. Борисова Т.І. Проблеми формування системи міжбюджетних відносин в Україні / Т.І. Борисова // Управління розвитком. – 2011. – №2 (99). – С. 118-119.
3. Гром В.А. Міжбюджетні відносини: сучасний стан та напрями удосконалення / В.А. Гром // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. – 2010. – Вип. 7 (25). – Ч. 4.
4. Дорош В.Ю. Регулювання міжбюджетних відносин в Україні / В.Ю. Дорош // Економічний форум. – 2011.
5. Костирко Л.А. Сучасний стан та тенденції регулювання міжбюджетних відносин в Україні / Л.А. Костирко, Н.Ю. Валентейчик // Часопис економічних реформ. – 2011. – № 2. – С. 57-65.
6. Мінкович В.Т. Проблематика міжбюджетних відносин в контексті соціально-економічного розвитку регіону / В.Т. Мінкович // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2011. – Спецвип. 33. – Ч. 4. – С. 86-93.
7. Смоленюк Р.П. Становлення і сучасний стан міжбюджетних відносин в Україні / Р.П. Смоленюк, Н.С. Костельнікова // Наука й економіка. – 2011. – №1 (21). – С. 58-64.
8. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua>

Стрілець В.М.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ефективне функціонування ринкової економіки, незважаючи на властивій самоорганізацію та саморегулювання, неможливе без державного регулювання економічних та соціальних процесів на рівні суспільства, регіонів та суб'єктів господарювання.

Однією з найважливіших і найбільш ефективних складових державного

регулювання є податкове регулювання, яке ґрунтується на функціях податків, до яких, крім фіскальної, слід віднести регулюючу, стимулюючу, перерозподільчу, та здійснюється за допомогою зміни окремих елементів податкової системи – кола суб'єктів податкового регулювання, об'єктів оподаткування, податкових ставок, податкових шкал, податкових пільг.

Податкове регулювання, на думку Т.І. Єфименко [1], за допомогою притаманних йому методів і важелів, дозволяє досягти більш ефективного використання матеріальних і фінансових ресурсів, інтенсифікувати інвестиційну та підприємницьку активність, узгодити інтереси різних суб'єктів господарювання, прошарків населення, центральних і регіональних рівнів державного управління.

Податкова політика держави може істотно впливати на ефективність господарювання, умови реалізації суспільного продукту, пропорції відтворення, розвиток продуктивних сил, темпи нагромадження капіталу, соціальну стабільність у суспільстві.

За допомогою регулюючої функції податків формуються противаги зайвому фіскальному тиску, тобто створюються соціальні механізми, що за безпечують баланс корпоративних, особистих і загальнодержавних економічних інтересів.

Кінцева мета податкового регулювання – забезпечити ріст фінансових результатів бізнесу, безперервність інвестиційних процесів, чим сприяти росту загальнонаціонального доходу. В Україні податкове регулювання здійснюється різними методами і способами, переслідуючи, насамперед, мету збалансувати доходи і витрати бюджету.

Стимулювання або стримування являють собою напрямки податкового регулювання, тобто, по суті, є проявами (або підфункціями) регулюючої функції, складовими одного й того ж процесу податкового регулювання.

Заходи податкового стимулювання (податкова підтримка), як правило, знижують податкове навантаження на платника, в результаті чого скорочуються непродуктивні витрати у вигляді податкових платежів і збільшуються

власні його оборотні кошти. Виникає реальна економічна зацікавленість такого суб'єкта господарювання у виконанні всіх умов, передбачених нормами податкового законодавства, що регламентують застосування конкретного інструмента податкового регулювання. В свою чергу, виконання таких умов, якщо, звичайно, вони сформульовані коректно і достатньо повно, повинно націлювати платника на вирішення завдань соціально-економічного розвитку, в яких безпосередньо зацікавлена держава.

Стимулююча підфункція податків реалізується через систему пільг, преференцій, що узгоджуються з пільготвоірними ознаками об'єкта оподаткування. Вона виявляється в зміні об'єкта оподаткування, зменшенні оподатковуваної бази, зниженні податкової ставки.

Стримуючий характер податкового впливу, навпаки, збільшує податкове навантаження (у випадку здійснення платником саме тих операцій або видів діяльності, у яких не зацікавлена держава), внаслідок чого збільшуються непродуктивні витрати суб'єкта господарювання, а рентабельність його діяльності (розрахована на основі чистого прибутку) знижується. Саме цей результат впливу таких заходів змушує платника змінювати ті економічні рішення, які суперечать інтересам податкової складової економічної політики держави.

Процеси податкового стимулювання та податкового стримування взаємопов'язані, оскільки реалізуються вони через той самий об'єкт впливу – економічні інтереси платника.

У сфері податкового регулювання економіки (темрів і рівня розвитку продуктивних сил, інвестиційних процесів і т.п.) особливе значення має стабілізація податкових ставок. Теоретичний зміст даного процесу полягає в досягненні відносної рівноваги між фіскальною і регулюючою функціями. Саме їхній паритет важливий для практики. Всім економістам відомий так званий «ефект Лаффера», коли податкові вилучення, що перевищують критичний поріг (35% від сукупного доходу), призводять до різкого падіння як суми доходу, так і самих податкових надходжень.

Особливе місце в механізмі податкового регулювання займають методи

бюджетно-податкового балансування, що здійснюються як за рахунок особливих преференцій регіонам, так і за рахунок застосування заходів, що посилюють бюджетно-податковий режим. За допомогою трансфертів, субсидій, субвенцій, дотацій, урядових бюджетних кредитів і інших способів досягається баланс між доходами і витратами місцевих бюджетів.

Державне регулювання економічних інтересів суб'єктів господарювання шляхом використання податкових важелів у сучасних умовах повинно бути спрямоване на забезпечення і підтримку збалансованого економічного росту, ефективне використання ресурсів, стимулювання інвестиційної підприємницької активності.

Список використаних джерел:

1. Єфименко Т.І. Податкове регулювання економічного розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. наук з орг. управл. / Т.І. Єфименко. – К. : НАДУ, 2003. – 37 с.
2. Новицький В.Є. Податкове регулювання в системі інструментів соціально-економічного розвитку: питання методології / В.Є. Новицький // Фінанси України. – 2007. – № 10. – С. 60-73.
3. Панченко В.І. Податкова політика як засіб впливу на фінансово-економічні процеси в Україні / В.І. Панченко // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №9. – С. 94-100.

Д.э.н. Тоньшева Л.Л.

Тюменский государственный нефтегазовый университет,

Российская Федерация

Заруба О.В.

Администрация Тюменской области, Российская Федерация

РАЗВИТИЕ ПРИНЦИПОВ УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИКОЙ РЕГИОНА В УСЛОВИЯХ СЕРВИСНОЙ ОРИЕНТАЦИИ

Важнейшим условием перехода к устойчивому развитию является наличие стратегической доминанты на всех уровнях управления. Стратегическое управление регионом есть управление процессами его функционирования и развития в соответствии с заданными стратегическими целями и имеющимися

ресурсами. Наряду с этим для постиндустриальной экономики нового типа характерно смещение «центра тяжести» с производственной сферы, производящей материальный товар на сферу услуг. Все большее количество актов купли-продажи в современном обществе рассматривается как процесс оказания услуг, все меньшее – как процесс покупки товаров.

Сегодня сервис рассматривается не как отдельная отрасль, а как новый уровень взаимодействия с потребителем, новый вид деятельности практически во всех секторах экономики, начиная с производства и заканчивая тем, что раньше традиционно называлось сферой бытового обслуживания.

Обобщив различные точки зрения исследователей, можно заключить, что к сущностным характеристикам сервисной экономики относятся:

- полезность товаров отождествляется не только с материальным качеством, но и с развитием сопутствующих услуг и процессов, обеспечивающих эффективность бизнеса;
- к качеству услуги добавляется способность предприятия оперативно взаимодействовать с потребителями;
- изменение стиля и методов управления осуществляется исходя из тенденций и закономерностей рынка. Появляются гибкость, адаптивность, скорость принятия решений, активизируются маркетинговая и логистическая компоненты управления;
- становление более открытой производственной системы с динамичными коммерческими связями и с поставщиками услуг, и с потребителями;
- направленность конкуренции на сотрудничество и взаимодействие для более полного удовлетворения потребностей клиентов;
- нацеленность качества обслуживания клиентов на более полное удовлетворение потребностей клиентов.

Отечественная и зарубежная теория и практика свидетельствует о том, что эффективность регионального управления в значительной мере зависит от соблюдения как теоретических (соответствии характеру и уровню развития общественного производства, как в стране, так и в регионах; оптимизации

факторов регионального производства и обеспечения эффективного их использования и др.), так и специфичных принципов управления: децентрализации, субсидиарности, партнерства, адаптивности, мобильности, выделенной компетентности.

Постановка стратегического управления в условиях сервисной ориентации экономики региона для достижения ключевых показателей результативности должна строиться в соответствии с четко определенными принципами. На наш взгляд, к их числу следует отнести:

1) *принцип соответствия стратегической цели развития территории расширению перечня сервисных услуг за счет появления новых сервисных зон и разветвления существующей сервисной сети.* Согласно теории Фишера-Кларка классическая модель экономической деятельности предполагает выделение первичного, вторичного, третичного секторов экономики. В условиях современной экономики значимую роль играет группа услуг финансового характера и услуг для бизнеса, которые относят к четвертичному сектору, а также услуг для населения, требующих особенно высокого уровня квалификации персонала – пятеричный сектор.

2) *принцип клиентоориентированности сервисных услуг и создания организационно-правовых условий на макро- и мезоуровнях для развития сервисного бизнеса путем поддержания тесного контакта с потребителями.* Это достигается в случае содействия со стороны органов власти в размещении объектов сервиса с учетом критериев доступности, экологичности, безопасности, потенциальной емкости рынка и др., также эффективных методов предоставления услуг;

3) *принцип сбалансированности развития видов деятельности региональной экономики.* Обеспечить эффективное управление можно только в случае наличия механизма регулирования развития сервисной экономики и основных видов деятельности, учитывающего интересы различных сторон: органов власти, различного рода организаций и населения, проживающего на данной территории;

4) *принцип обеспечения определенной полноты и адекватности средств и методов воздействия на объекты сервисной деятельности условиям функционирования экономики региона.* Необходимо развитие инструментов регулирования развития сервисной экономики согласно ключевым направлениям сервисизации региональной экономики (точек роста). В частности, осуществления различных форм стимулирования и государственной поддержки предприятий сервиса, создания механизмов формирования конкурентной среды их функционирования, выстраивания эффективной системы взаимоотношений региональных и местных органов власти с руководством бизнес-организаций путем стратегического партнерства;

5) *принцип достижения синергизма.* Развитие многогранного сервиса направлено на укрепление и развитие межотраслевых, межсекторальных и межрегиональных связей.

Предложенные принципы должны стать основой для модернизации системы управления экономикой региона с целью повышения рыночной активности сервисного бизнеса, способного реализовать новые возможности регионального развития. Бесспорно, что данные правила будут эволюционировать. Однако на сегодня сервисизация экономики должна базироваться на вышеописанных принципах, поскольку это позволит упорядочить процесс регулирования, сделать его гораздо более результативным, обеспечить системную основу управления экономикой региона и государства в целом.

К.э.н. Хасаншин И.А.

Поволжский государственный университет телекоммуникаций и информатики, г. Самара, Российская Федерация

ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДОЛОГИИ СИСТЕМЫ СБАЛАНСИРОВАННЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ В ОПРЕДЕЛЕНИИ СТРАТЕГИЧЕСКИХ ПЕРСПЕКТИВ ЭЛЕКТРОННОГО РЕГИОНА

Основной целью формирования эффективного электронного региона является повышение благосостояния хозяйствующих субъектов (Pg). Таким образом, достижение поставленной цели Pg становится возможным при достижении подцелей (P^i_j), определенных для каждой перспективы (Pr_i) (рис. 1):

$$Pg = \langle P^4_m \leftarrow P^3_k \leftarrow P^2_j \leftarrow P^1_i \rangle,$$

где P^1_i – цели, определенные для перспективы 1 (Pr_1);

P^2_j – цели, определенные для перспективы 2 (Pr_2);

P^3_k – цели, определенные для перспективы 3 (Pr_3);

P^4_m – цели, определенные для перспективы 4 (Pr_4).

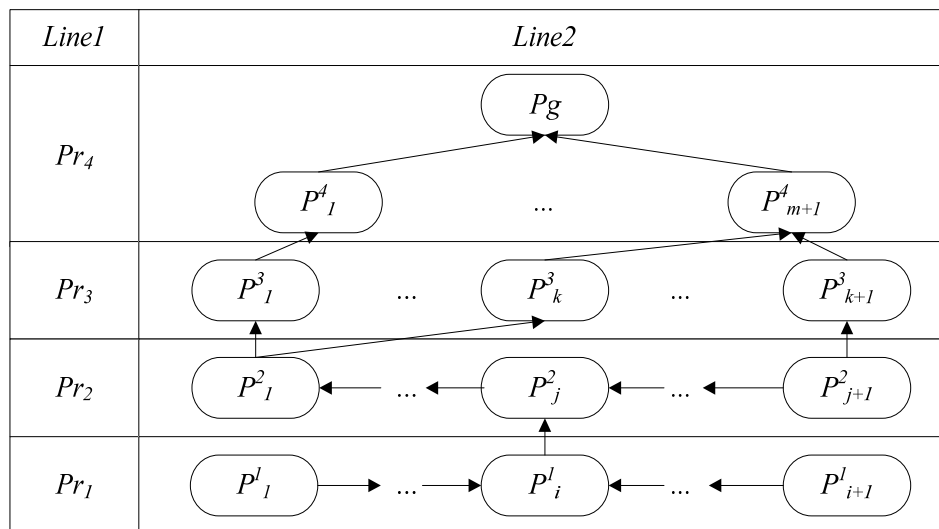

Рис. 1. Обобщенная схема стратегической карты

Далее следует выделить цели P_j^i для каждой из выбранных перспектив Pr_i .

• Pr_1 – это нормативно-правовые акты (НПА) и информационно-коммуникационные технологии (ИКТ). Данная перспектива является особенно значимой, поскольку в основе взаимодействия между различными ветвями государственной власти лежат НПА, а организация электронного региона невозможна без использования инфокоммуникационных технологий. На данном уровне необходимо достижение следующих целей:

1.1 P_1^1 – сформировать НПА электронного региона;

1.2 P_2^1 – сформировать ИКТ;

1.3 P_3^1 – повысить ИКТ основных аспектов жизнедеятельности;

1.4 P_4^1 – повысить долю ИКТ путем внедрения в новые сферы жизнедеятельности;

1.5 P_5^1 – создать эффективную обучающую программу. На представленном уровне также можно выделить некоторую иерархию целей «цель→подцели»:

$$P_1^1 \rightarrow P_5^1 \leftarrow P_4^1 \leftarrow P_3^1 \leftarrow P_2^1 .$$

• Pr_2 – взаимодействие между различными ветвями государственной власти (G2G). Поскольку создание электронного правительства предполагает построение общегосударственной распределенной системы общественного управления, реализующей решение полного спектра задач, связанных с управлением документами и процессами их обработки, неотъемлемой частью e-региона являются различные органы государственной власти.

Данная перспектива предполагает достижение следующих целей:

2.1 P_1^2 – повысить уровень межведомственного электронного взаимодействия;

2.2 P_2^2 – сформировать организационные структуры управления проектом «электронный регион»;

2.3 P_3^2 – повысить уровень обучения государственных служащих в сфере ИКТ;

2.4 P_4^2 – повысить уровень пользования электронными ресурсами;

2.5 P_5^2 – оптимизировать предоставление государственных услуг (минимизировать степень участия в процессе предоставления государственных услуг). Дерево целей, определенных для выбранной перспективы представлено на рис. 2.

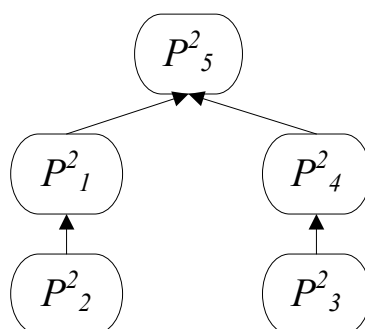

Рис. 2. Дерево целей на уровне взаимодействия между различными ветвями государственной власти (G2G)

• Pr_3 – потребители государственных услуг (G2B&G2C).

Одной из задач электронного правительства является оптимизация предоставления правительственных услуг населению (G2C) и бизнесу (G2B); именно поэтому необходимо выделить потребителей государственных услуг: население (физические лица) и бизнес (юридические лица). Данная перспектива предполагает достижение следующих целей:

3.1 P_1^3 – повысить долю ИКТ (например, «интернет в каждый дом»);

3.2 P_2^3 – уменьшить стоимость транзакций;

3.3 P_3^3 – повысить уровень обучения потребителей государственных услуг в сфере ИКТ;

3.4 P_4^3 – минимизировать время обслуживания за счет снижения воздействия фактора географического местоположения;

3.5 P_5^3 – расширить возможности самообслуживания граждан в сфере получения государственных услуг.

Иерархия целей на данном уровне представлена на рис. 3.

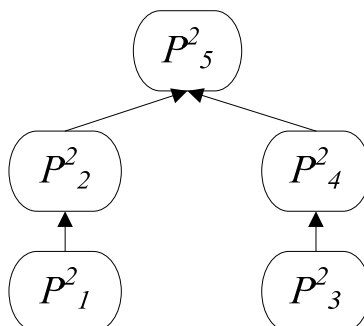

Рис. 3. Иерархия целей на уровне потребителя государственных услуг (G2B&G2C)

• Pr_4 – эффективный электронный регион. Эффективный электронный регион является одной из основных перспектив развития, поскольку принятие оптимальных решений в области создания электронного правительства возможно только при взаимодействии федерального центра и регионов.

На данном уровне выделены следующие основные цели:

4.1 P_1^4 – оптимизировать денежные потоки;

4.2 P_2^4 – создать благоприятный инвестиционный климат.

Каждая из выделенных целей может быть определена в количественном выражении системой показателей. Количественное представление целей каждой из перспектив приведет к формированию так называемой сбалансированной системы показателей [1].

Подводя итог вышесказанному, следует отметить, что в результате формирования стратегической карты электронного правительства региона были выделены четыре основные перспективы развития, которые в свою очередь были декомпозированы на конкретные стратегические цели, а так же была определена иерархия целей для каждой перспективы развития.

Список использованных источников:

1. Горожанин Д.А. Повышение эффективности стратегического управления на основе сбалансированной системы показателей / Д.А.Горожанин // Матер. XVII Росс. науч. конф. проф.-преп. состава, науч. сотр-ков и аспирантов. – Самара : ПГУТИ, 2011.

2. Голобуцкий А. Электронное правительство [Электронный ресурс] / А. Голобуцкий, О. Шевчук. – Режим доступа : <http://golob.narod.ru/egovdrugru.html>
3. Вершинин М.С. Политическая коммуникация в информационном обществе / М.С. Вершинин. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2001. – 253 с.

Заслуженный экономист РТ, к.э.н. Хвалёва Н.В.

*Казанский национальный исследовательский технологический университет,
Российская Федерация*

ФОРМИРОВАНИЕ СБАЛАНСИРОВАННОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПРОСТРАНСТВА РЕГИОНА ЧЕРЕЗ ЦЕЛЕВЫЕ ПРОГРАММЫ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Сбалансированное экономическое пространство предусматривает, прежде всего, определение баланса между глобальными целями устойчивого развития региона и уровнем федеральных и региональных возможностей для их достижения в ближайшем будущем с учетом эффективности инвестиций и повышения качества жизни населения региона.

Эти особенности вытекают из системного характера целевых программ социально-экономического развития регионов, как инструмента государственного воздействия на экономические процессы и разрабатываемых, как взаимосвязанный по ресурсам, исполнителям и срокам реализации комплекс правовых, организационных, научно-технических, производственно-хозяйственных, экологических, социальных и других мероприятий, обеспечивающих достижение поставленных целей и решение связанных с ними задач [1].

При этом эти программы должны совмещать федеральные стратегические и региональные тактические интересы, финансироваться они должны за счет федерального, регионального бюджетов и внебюджетных источников региона. То есть система построена таким образом: четкие государственные задачи и интересы населения и бизнеса ориентированы на результат.

Так, например, в настоящее время в Республике Татарстан Российской Федерации завершается процесс утверждения программ социально-экономи-

ческого развития муниципалитетов до 2015 года, которые должны быть направлены на сбалансированное развитие их территорий и республики в целом [5].

В начале 90-х годов в связи с формированием концепции сбалансированной системы показателей (BSC) Д. Нортон и Р. Каплана начался новый этап развития стратегического управления.

«Балансировка» стратегии развития предприятия осуществляется посредством системы показателей эффективности.

Концепция 4-х стратегических карт (BSC) Д.Нортон и Р. Каплана предназначена для согласования краткосрочных целей деятельности компании с ее миссией и стратегией на долгосрочную перспективу с помощью определения четырех основных аспектов деятельности: финансовой деятельности; клиентской (отношение с потребителями); организации внутренних бизнес-процессов; обучения и развития [2].

Если мы концепцию Д. Нортон и Р. Каплана перенесем на региональный аспект, то на региональном аспекте стратегические карты заменятся целевыми программами социально-экономического развития региона (далее – СЭРР), «балансировка» которых также осуществляется с помощью показателей эффективности. Таким образом, можно считать, что целевые программы СЭРР являются сбалансированными целевыми программами СЭРР. При определении же эффективности целевых программ СЭРР учитываются не только экономические аспекты, но и социально-политические, психологические и другие критерии, что можно проследить на примере успешно реализованной федеральной целевой программы «Социально-экономическое развитие Республики Татарстан до 2006 года». (Эта Программа была оценена Счетной палатой Российской Федерации как высокоэффективная и как сказал председатель Счетной палаты Сергей Степашин – «...реализация ФЦП в Татарстане могла бы послужить положительным примером для всех регионов нашей страны», ведь за 2000-2006 годы объем ВРП увеличился не в 1,6 раза, как это прогнозировалось, а в 2,8 раза; налоговые поступления увеличились не в 5 раз, а в 13 раз).

Прогнозируемые показатели были резко улучшены за счет проявления синергического эффекта от комплексных взаимоувязанных инвестиций в регион [4].

Особенностью определения эффективности сбалансированных целевых программ СЭРР является то, что в их реализации участвует большое количество структур, интересы которых могут быть разными. Государственные и муниципальные органы заинтересованы в решении целей и задач программы, а коммерческие структуры в окупаемости вложенных в различные проекты и мероприятия программы средств.

Для оценки реализации всех целевых программ СЭРР используются следующие основные показатели: валовой региональный продукт; объем промышленного производства и продукции сельского хозяйства; бюджетный эффект и бюджетная эффективность для федерального, регионального и местного бюджетов; коммерческий эффект для участников Программы; доля показателей реализации Программы в макроэкономических показателях развития региона; социальная эффективность; эффективность вложения бюджетных средств; чистый дисконтированный доход (NPV) и внутренняя норма рентабельности (IRR); создание дополнительных рабочих мест и обеспечение занятости населения региона и муниципального образования; улучшение экологической ситуации региона и муниципального образования; повышение уровня жизни населения региона и муниципального образования [1].

Таким образом, можно сделать вывод, что при формировании целевых программ СЭРР учитывается многомерность, многоаспектность понятия «эффективность».

Основная цель целевой программы СЭРР повышение жизненного уровня населения и создание максимального уровня добавленной стоимости (ВРП) в регионе на рубль вложенных инвестиционных средств и поэтому предлагаем указанные выше показатели дополнить следующими двумя обобщающими показателями:

- общей (экономической) эффективностью использования инвестиций

(определяется отношением добавленной стоимости полученной от внедрения проектов к сумме «потребленных» инвестиций (приравненных к амортизации);

– продуктивностью трудовых ресурсов региона (определяется отношением добавленной стоимости к трудовым ресурсам региона).

Сбалансированное развитие региона – это, пожалуй, единственная возможность определить возможное ресурсопотребление (за счет бюджетных и внебюджетных источников) для того, чтобы сохранить на заданном уровне социальную стабильность и найти новые рынки для экономического роста.

Кроме того, считаем, что необходимым условием результативного (эффективного) стратегического развития регионов является формирование сбалансированного экономического пространства региона на основе комплекса сбалансированных экономических показателей целевой программы СЭРР, как основного инструмента научной обоснованности решения проблемы.

Список использованных источников:

1. Федеральная целевая программа «Социально-экономическое развитие РТ до 2006г», включая подпрограмму «Сохранение и развитие исторического центра г. Казани». – Казань : Дом печати, 2003. – 160 с.
2. Забирова Л.М. Стратегическое управление персоналом организации / Л.М. Забирова. – Казань : Казан. ун-т, 2011. – 386 с.
3. Рябухин С.Н. Федеральные целевые программы развития регионов страны (проблемы разработки, финансирования, оценки эффективности и контроля за реализацией) / С. Н. Рябухин. – М. : Институт экономики РАН, 2002. – 96 с.
4. Хвалёва Н.В. Эффективность управления социально-экономическим развитием муниципальных образований и федеральные целевые программы / Н.В. Хвалёва // Государственная и муниципальная служба: история и современность (проблемы кадровой политики) : статья. Всероссийская научно-практическая конференция, посвященная 10-летию Академии гос. и муниципал. управления при Президенте РТ; науч. ред. А.Н. Ершов. – Казань : Центр инновационных технологий, 2007. – Ч. I. – С. 461-465.
5. Сайт Министерства экономики РТ по вопросам сбалансированных социально-экономических программ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://mert.tatar.ru>

К.т.н. Шляпкин А.В., д.т.н. Шлегель О.А.

Поволжский государственный университет сервиса, г. Тольятти,

Российская Федерация

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ЗАЩИТЫ ИНФОРМАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ ПРЕДПРИЯТИЯ СФЕРЫ УСЛУГ

Процедура управления инцидентами информационной безопасности регламентируются стандартом ISO/IEC 20000:2005 и все стандарты серий 9000, 14000, 20000, 27000 которые определяют правила создания систем управления процессами, взаимосвязаны друг с другом. Данные международные стандарты используют процессный подход рассматривающий управление инцидентами как процесс непрерывных действий, акцентируя внимание на достижении поставленных целей. Стандарты рассмотренных серий в большинстве своем используют модель управления инцидентами SIEM в качестве структуры жизненного цикла процессов системы управления.

Для устранения последствий инцидента и восстановления нормального функционирования бизнес-процессов предприятия сферы услуг, возможно, потребуется выполнить действия по предотвращению повторного возникновения инцидента. Для определения необходимости реализации таких действий следует провести анализ рисков, в рамках которого определяется целесообразность корректирующих и превентивных действий.

Для автоматизации процесса управления информационной безопасностью получаемых от модулей средств защиты информации, управления инцидентами информационной безопасности могут использоваться системы SIEM (Security Incident and Event Management) управления событиями и инцидентами информационной безопасности.

Множитель Лагранжа для системы вывода конфиденциальной информации (контент A) с защитой от несанкционированного доступа:

$$F_A = \Delta R + \alpha_A \left(\sum_{i=1}^n C_i - C_0 \right) \rightarrow \max, \quad (1)$$

где $\alpha_A = 0,6$ – неопределенный множитель Лагранжа для варианта системы вывода конфиденциальной информации (значения приняты по результатам расчетных исследований, при возможных средних потерях ΔR).

Множитель Лагранжа для системы вывода конфиденциальной информации (контент A) и информации общего пользования (контент B):

$$F_{A,B} = \Delta R + \alpha_{A,B} \left(\sum_{i=1}^n C_i - C_0 \right) \rightarrow \max, \quad (2)$$

где $\alpha_{A,B} = 0,75$ – неопределенный множитель Лагранжа для варианта системы вывода конфиденциальной информации и информации общего пользования.

Множитель Лагранжа для системы вывода конфиденциальной информации (контент A), информации общего пользования (контент B) и другого вида информации (контент C):

$$F_{A,B,C} = \Delta R + \alpha_{A,B,C} \left(\sum_{i=1}^n C_i - C_0 \right) \rightarrow \max, \quad (3)$$

где $\alpha_{A,B,C} = 0,9$ – неопределенный множитель Лагранжа для варианта системы вывода конфиденциальной информации, информации общего пользования и другого вида информации.

Инсайдер при помощи источника утечки информации генерирует совокупность угроз для информационной системы, являющейся конечной и счетной $i = 1, \bar{n}$. Каждая i -я угроза характеризуется вероятностью появления кибератаки $P_{i\text{угр}}$ и наносимым ущербом $\Delta q_i^{\text{угр}}$ информационной системе несанкционированным доступом.

Средства аутентификации и идентификации могут выполнять функцию полной или частичной компенсации угроз информационной системы локальной сети. Одной из характеристик средств аутентификации и идентификации является вероятность устранения каждой i -й угрозы $P_{i\text{угр}}^{\text{устп}}$. За счет функционирования средств аутентификации и идентификации обеспечивается уменьшение ущерба W , наносимого информационной системе воздействием инсайдера. Общий предотвращенный ущерб информационный системе может быть рас-

считан через \bar{W} , а предотвращенный ущерб за счет ликвидации воздействия i -й угрозы через $\bar{\omega}_i$.

При возможной вероятности появления i -й угрозы можно констатировать тот факт, что средства защиты вводимых и выводимых данных информационной системы обеспечивают надлежащую безопасность на достаточном уровне.

Для решения задачи аутентификации и идентификации для субъекта «процесс» необходимо нейтрализовать возможность запуска процессов под другими именами (login) и крайне необходимо предотвратить процесс трансформации исполняемых файлов информационной системы.

В качестве альтернативного решения данной задачи необходимо использовать замкнутость программной среды. Замкнутость достигается за счет механизма контроля доступа к информационным ресурсам локальной сети и обеспечение целостности программного обеспечения. Реализация механизма контроля выполняется в том случае, когда корректно разграничены права на запуск исполняемых файлов. Под корректностью разграничения прав понимается регламент выполнения запуска программного обеспечения и противодействия любой трансформации разрешенных к исполнению объектов. Если в качестве субъекта доступа выступает «пользователь» и «процесс», то механизм контроля также может контролировать замкнутость программной среды в комплексе. Достоинством данного механизма является обеспечение разграничения доступа для всех пользователей информационной системы.

Список использованных источников:

1. Ващенко Т.В. Математика финансового менеджмента / Т.В. Ващенко. – М. : Перспектива, 1996. – 82 с.
2. Шляпкин А.В. Компьютерные технологии в науке и производстве в сфере коммерции / А.В.Шляпкин. – Т. : ПВГУС, 2010.
3. Шляпкин А.В. Экономика / А.В. Шляпкин. – Т. : ПВГУС, 2010.
4. Ковалёв В.В. Курс финансовых вычислений / В.В. Ковалёв, В.А. Уланов. – М. : Финансы и статистика, 1999.
5. Четыркин Е.М. Методы финансовых и коммерческих расчётов / Е.М. Четыркин. – М. : Дело ЛТД, 1995 – 320 с.

ЗМІСТ

<i>Атамас О.П.</i> Управління розвитком інфраструктури на регіональному рівні.....	3
<i>Бессонова Л.Н.</i> Качество жизни населения ХМАО – Югры: проблемы и региональные аспекты развития.....	7
<i>Бубнова И.Ю.</i> Развитие регионального рынка банковских продуктов и услуг	11
<i>Василиха Н.В.</i> Туристична активність економічного розвитку ринку туристичних послуг.....	17
<i>Дичка М.В.</i> Конкретизація механізму державно-приватного партнерства у туристичній індустрії Закарпаття.....	20
<i>Исламова С.В.</i> Особенности стратегического развития регионов в России.....	23
<i>Киш Л.М., Порохня Ю.Л.</i> Вплив експортно-імпортних операцій на економічну стабільність країни.....	27
<i>Ковалева И.Н., Саркисян Т.И.</i> Особая экономическая зона и форсайт – основа развития региональных экономических кластеров.....	33
<i>Коцан Л.З.</i> Сучасні тенденції розвитку фінансового сектора Львівської області.....	41
<i>Кошкин В.К.</i> Использование геоинформационных систем для эффективной работы ЖКХ.....	45
<i>Крищенко К.С., Куцяк В.О.</i> Проблеми диференціації доходів населення в післякризовий період.....	48
<i>Левшук А.А.</i> Спрощена ситема оподаткування: зміни та стимули для подальшого розвитку малого підприємництва.....	51
<i>Неустровєв Ю.Г.</i> Формування ринку вторинних технічних засобів для аграрної сфери в Україні.....	55
<i>Пахомова А.В., Одинцова Т.Н., Будунов К.А.</i> Региональные аспекты развития услуг в сфере туризма.....	59
<i>Петров А.В., Зубарев А.К.</i> Городская логистика (на примере транспортного обеспечения деятельности городских станций скорой медицинской помощи).....	64
<i>Пихтарева А.В.</i> Перспективы развития Самарского региона.....	69
<i>Поленкова М.В.</i> Сталий розвиток сільських територій у контексті проблем сільського розвитку.....	75
<i>Седікова І.О., Бренер О.Д.</i> Напрями формування інформаційної системи управління логістичною діяльністю підприємств зернового підкомплексу.....	79
<i>Седікова І.О., Килинчук О.Є.</i> Аналіз розвитку ринку пивобезалкогольної галузі....	82
<i>Сокровольська Н.Я., Білик М.В.</i> Актуальні проблеми регулювання міжбюджетних відносин в Україні.....	85
<i>Стрілець В.М.</i> Податкове регулювання економічних інтересів суб'єктів господарювання.....	89
<i>Тоньшева Л.Л., Заруба О.В.</i> Развитие принципов управления экономикой региона в условиях сервисной ориентации.....	92
<i>Хасанишин И.А.</i> Применение методологии системы сбалансированных показателей в определении стратегических перспектив электронного региона.....	96
<i>Хвалёва Н.В.</i> Формирование сбалансированного экономического пространства региона через целевые программы социально-экономического развития	100
<i>Шляпкин А.В., Шлегель О.А.</i> Экономическая эффективность защиты информационной системы предприятия сферы услуг.....	104

Наукове видання

Мови видання: українська, російська

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
НОВОЇ ЕКОНОМІКИ XXI СТОЛІТТЯ

Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції
Київ · 22–23 грудня 2011 р.

У восьми томах

Том 4
Регіональні аспекти розвитку
та проблеми формування
збалансованого економічного простору

Окремі доповіді друкуються в авторській редакції
Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів
За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Відповідальний редактор Біла К. О.
Оригінал-макет Капуш О. Є.
Дизайн обкладинки Косолапов О. В.
Технічний редактор Капуш О. Є.

Підп. до друку 29.12.11. Формат 60x84¹/₁₆.
Ум. друк. арк. 4,91. Тираж 100 пр. Зам. № 1211-07.

Видавець та виготовлювач СПД Біла К. О.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
Суб'єктів видавничої справи ДК № 3618 від 06.11.2009

Надруковано на поліграфічній базі видавця Білої К. О.
Поштова адреса: Україна, 49087, м. Дніпропетровськ,
п/в 87, а/с 4402

тел. +38 (067) 972-90-71

www.confcontact.com
e-mail: conf@confcontact.com